

**Varhaisiän musiikinopetuksen
mahdollisuudet multi-instrumentaalisessa
ryhmässä**

Marjo Marttala

Opinnäytetyö
Kesäkuu 2020
Kulttuuriala
Musiikkipedagogi (ylempi AMK)

Tekijä(t) Marttala, Marjo	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä Kesäkuu 2020
	Sivumäärä 55	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Varhaisiän musiikinopetuksen mahdollisuudet multi-instrumentaalisessa ryhmässä		
Tutkinto-ohjelma Musiikkipedagogi (YAMK)		
Työn ohjaaja(t) Pantsu, Leena		
Toimeksiantaja(t) Härmänmaan musiikkiopisto		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyö käsitteli vaihetta varhaisiän musiikinopetuksen ja instrumenttiopintoihin siirtymisen välillä. Tutkimuksen kohteena oli varhaisiän musiikinopetuksen valmennusryhmät, jossa soittimisto koostuisi useista eri instrumenteista. Valmennusryhmä tarkoittaa pienryhmää, jossa on yleensä 6–8-vuotiaita lapsia. Tavoitteena oli löytää kyseiseen ryhmään soveltuvat instrumentit, yhteisiä piirteitä soitinten alkeisopetuksesta sekä tarkastella opettamisen mahdollisuuksia multi-instrumentaalisessa ryhmässä.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteet saavutettiin keräämällä ensin tietoperusta varhaisiän musiikkikasvatuksen, lapsen kehityksen ja ryhmäpedagogiikan kirjallisuudesta. Kirjallisuuskatsauksen pohjalta tehtiin rajausta soittimistoon. Valikoitujen soittimien alkeissoitto-oppaista etsittiin eroja ja yhtäläisyyksiä instrumenttien alkeisopetuksessa. Aineistoa kerättiin internet-kyselynä instrumenttipedagogeilta, jotka vastasivat nimettömästi kyselyyn. Kyselyssä karotettiin kunkin soittimen alkeissoitonopetukseen liittyviä käytäntöjä ja etenemistä. Vastauksia verrattiin keskenään, sekä muuhun materiaaliin, ja etsittiin kaikille soittimille yhteisesti soveltuvia toimintatapoja.</p> <p>Tutkimuksessa ilmeni, että valmennusryhmää on teoriassa mahdollista opettaa multi-instrumentaalisena. Ryhmän onnistumiseen vaikuttaa soitinten rajaamisen ja tuntemisen lisäksi opettajan ammattitaito ja luovuus. Ryhmän ohjaamiseen vaaditaan opettajalta perusteiden tuntemusta jokaisesta ryhmässä käytettävästä soittimesta vähintään alkeiden ver-</p>		
<p>Avainsanat (asiasanat)</p> <p>varhaisiän musiikinopetus, musiikkikasvatus, soitinvalmennus, yhteismusisointi, instrumentin alkuopetus, alkeistaso, ryhmäpedagogiikka</p>		
Muut tiedot (Salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Marttala, Marjo	Type of publication Master's thesis	Date June 2020 Language of publication: Finnish
	Number of pages 55	Permission for web publication: x
Title of publication Possibilities of early childhood music education in a multi-instrumental group		
Degree programme Master's Degree in Music Pedagogy (YAMK)		
Supervisor(s) Pantsu, Leena		
Assigned by Härmänmaan musiikkiopisto		
Abstract <p>The thesis focused on the timeline between early childhood music education groups and instrument lessons. The study was about preparatory early childhood music education groups for instrumental studies with multiple different instruments. A preparatory group is a small group with six to eight children between 6-8 years of age. The aim of the thesis was to find suitable instruments for the group, find similarities in studying the basics of different instruments and examine the possibilities of teaching a multi-instrumental group.</p> <p>The aims of the thesis were achieved by collecting basic information on early childhood music education, child development and group pedagogy from literature. Suitable instruments for the group were chosen based on the basic information found in literature. The chosen instruments' beginner guides were used to seek similarities and differences in teaching the basics of the instruments. Data was collected from anonymous instrument teachers with an online survey. The survey inquired about basic instrument teaching and the usual progress of a young student. The survey answers were compared to each other and to the other collected material. This data was used to seek procedures suitable for all approved instruments in the group.</p> <p>In theory, the results supported the idea that a preparatory early childhood music education group for instrumental studies with multiple instruments is possible. For the success of the group the teacher must be creative and professional. Choosing suitable instruments for the group is also important. The teacher of this kind of group must know at least the basics of all the instruments played.</p>		
Keywords/tags (subjects) early childhood music education, instrument teaching, basic education, group pedagogy, preparatory instrument instruction, ensemble playing, primary level		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Kaikki mukaan soittamaan!.....	2
2	Varhaisiän musiikinopetus ja instrumenttiopetus	4
2.1	Varhaisiän musiikinopetus ja soitinvalmennusryhmät	4
2.2	Instrumentin alkeisopetus.....	8
2.2.1	Katsaus pienryhmäpedagogiikkaan	9
2.2.2	Näppäripedagogiikka	11
2.3	Lapsen motorinen ja hienomotorinen kehitys 6–8-vuotiaana.....	12
3	Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus	13
4	Menetelmät ja toteutus.....	14
4.1	Menetelmät ja tavoitteet	14
4.2	Tutkimuksen rajaus	15
4.3	Aineiston keruu	16
4.4	Analysointi	18
4.5	Tutkimuksen tulkinnasta	20
5	Aineisto ja analyysi	21
5.1	Verkkokysely.....	21
5.2	Instrumentin alkeisopetusmateriaali	31
6	Yhteenveto.....	36
6.1	Tulokset	36
6.2	Luotettavuuden tarkastelua.....	42
7	Pohdinta.....	43
	Lähteet	48
	Liitteet	51
	Liite 1. Verkkokysely instrumenttipedagogeille.....	51
	Liite 2. Tulokset verkkokyselystä: instrumenttikohtainen sävelien oppiminen ...	52

1 Kaikki mukaan soittamaan!

Opinnäytetyössä kehittämiskohteena oli instrumenttiopintoihin valmentava toiminta musiikkiopistossa, erityisesti pienillä paikkakunnilla. Tämä toiminta sijoittuu musiikkiopistoissa varhaisiän musiikinopetusryhmien ja instrumenttiopetuksen väliseen aikaan. Instrumenttiopintoihin valmentavalle toiminnalle ei ole olemassa valtakunnallista ohjeistusta vaan opetus on oppilaitos- ja opettajakohtaista, ja riippuvaista esimerkiksi varhaisiän musiikinopetuksen sisällöstä. Useimmilla paikkakunnilla tarjotaan 6-8 lapsen valmennusryhmiä, joissa oppilaat soittavat samaa soitinta. Tämä on ongelma erityisesti pienillä paikkakunnilla, joissa lapsia riittää vain yhteen ryhmään. Tällaisessa tilanteessa valitettavasti osa lapsista päättää olla aloittamatta harrastusta, kun eivät saa soittaa haluamaansa soitinta. Tämä taas johtaa siihen, että ryhmä ei toteudu, kun tarpeeksi osallistujia ei ole. Miten saada kaikki lapset samaan ryhmään?

Varhaisiän musiikinopetusryhmien ja instrumenttiopintojen väliin olisi hyvä kehittää valmennusryhmä, jossa lapset saavat soittaa mieleistään soitinta. Toiminnan tarkoituksena on selkeästi etsiä omaa soitinta, sitoutua tunneilla käymiseen sekä opetella harjoittelun alkeita kotona. Ryhmästä on hyötyä sekä oppilaiden motivaatioon valmennusryhmässä että instrumenttiopinnoissa pysymiseen jatkossa, kun lapsi saa harjoitella valitsemansa soittimensa oman kokemuksensa pohjalta. Olen toteuttanut tällaisia ryhmiä jo vuosia ja ne ovat olleet suosittuja. Haasteena on löytää keinoja opettaa samanaikaisesti useaa eri soitinta alkeista lähtien. Tämä vaatii opettajalta ammattitaitoa ja luovuutta.

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman (2017) uudistusten myötä visioimani ryhmä antaisi mahdollisuuden instrumenttiopinnoista kiinnostuneille testata ja pohtia omaa instrumenttiaan. Uudistuksessa annettiin opistoille mahdollisuus luoda omannäköisensä opintosuunnitelma sekä painotettiin yhteisöllisyyttä. Turhan useasti opistoon hyväksytyt lopettaa soittotunneilla käymisen jo alkeissa huomattessaan, ettei pidäkään soittimesta, jota on opistoon hyväksytyt soittamaan. Uskoakseni suunnittelemani valmennusryhmä vähentäisi opintojen keskeyttämistä, kun lapsi olisi jo ryhmässä löytänyt oman soittimensa. Koska valmennus toi-

misi ryhmänä, olisi yhteisöllisyys mukana heti alusta alkaen, mikä osaltaan auttaisi pitämään oppilasta soittoharrastuksessa kiinni. Välillä soittaminen on hyvin yksinäistä itsekseen tekemistä ja uuden opetussuunnitelman myötä toivotaan, että harrastukseen tulisi mukaan vahvasti yhdessä tekeminen.

Kiinnostuin aiheesta oman työni kautta pienten paikkakuntien varhaisiän musiikinopettajana. Muskariryhmissä viiteen ikävuoteen saakka on paljon lapsia mukana, mutta tämän jälkeisiin valmennusryhmiin hakeutuu huomattavasti vähemmän oppilaita. Kyselyni oppilailta ja vanhemmilta syitä, tulin lopputulokseen, että tämä johtuu siitä, että perinteisinä valmennussoittimina usein on kantele ja nokkahuilu, mitkä eivät välttämättä jaksaa kiinnostaa. Sen sijaan, kun soittimeksi on mahdollisuus valita kitara, viulu tai vaikkapa piano, ovat oppilaat kiinnostuneet ryhmistä. Kiinnostusta on enemmän myös oppilaiden vanhemmilla, kun lapsi saa jo tässä vaiheessa opetella soittamaan niin sanottuja ”oikeita” soittimia. Sitoutuminen on ollut ihan eri luokkaa kuin perinteisissä soitinvalmennusryhmissä. Haluan kehittää ideaa pidemmälle ja systemaattisemmaksi, ja myös muiden opistojen saataville. Lapsi saa tällaisessa toiminnassa vaihtaa soitinta, mikäli ei koe soitinta omakseen ja näin lapsen on helpompi löytää itselleen sopiva soitin instrumenttiopintoihin. Nykyään on tarjolla niin paljon erilaisia harrastuksia, että lasten on helppo lopettaa ja vaihtaa harrastusta. Ensi-innon laannuttua musiikki ja soittaminen harrastuksena saatetaan mieltää hankalaksi, kun kotonakin pitäisi harjoitella, yksikseen. Uskon että lapselle sopivalla soittimella sekä ryhmäytymisen ja soittokavereiden myötä lapsi pysyy mahdollisissa instrumenttiopinnoissaan pidempään ja sitoutuneemmin.

Tutkimuksessa pyritään kartoittamaan mitkä soittimet soveltuvat 6–8-vuotiaille oppilaille alkeisopetukseen ja miten kyseisten instrumenttien alkeisopetus soitinopettajan ohjauksessa etenee. Tutkimusaineisto kerätään niiden instrumenttien alkeisopetusta, joihin rajauksessa päädytään. Samojen soitinten instrumenttiopettajille tehdään kysely 6–8-vuotiaiden alkeisopetuksesta. Verkkokyselyn vastauksia vertaillaan keskenään peilaten niitä alkeisopetukseen ja teoriakirjallisuuteen. Näitä tietoja analysoimalla ja vertailemalla pyritään selvittämään, miten kyseisiä instrumentteja voidaan käyttää multi-instrumentaalisessa ryhmäopetuksessa.

2 Varhaisiän musiikinopetus ja instrumenttiopetus

Tässä luvussa käsitellään varhaisiän musiikinopetukseen ja instrumenttiopetukseen liittyvää teoreettista viitekehystä. Opinnäytetyön keskeisimmät käsitteet ovat kaikki liitoksissa toisiinsa. Varhaisiän musiikinopetus on musiikkiopistoissa tapahtuvaa alle kouluikäisten ja valmennusryhmien musiikinopetusta, jonka tärkein tavoite on herättää lapsen rakkaus musiikkiin ja saada valmiudet sen harrastamiseen (Anttila & Juonen 2002, 6-8, 156-157). Valmennusryhmät ovat varhaisiän musiikinopetukseen sisältyviä ryhmiä, joiden tarkoitus on valmentaa oppilaita instrumenttiopetukseen. Instrumenttiopinnot käydään instrumenttiopettajan ohjauksessa musiikkiopistossa, ja ne kuuluvat musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelmaan. Instrumentin alkeisopetus sekä soitinten pienryhmäopetus kuuluvat olennaisesti soitinvalmennusryhmän ohjaamiseen sekä instrumenttiopintoihin. Lapsen motorinen ja hienomotorinen kehitys eri ikäkausina liittyy keskeisesti varhaisiän musiikinopetukseen ja alkeissoiton harrastamiseen, sekä soittimen valintaan.

2.1 Varhaisiän musiikinopetus ja soitinvalmennusryhmät

Varhaisiän musiikinopetus on leikillistä toimintaa, jossa tavoitteina on kokonaisvaltaisen kehityksen ja musiikillisten valmiuksien lisäksi vahvan itsetunnon luominen. Sosiaaliset taidot kehittyvät, kun ryhmässä saadaan positiivisia kokemuksia musiikin tekemisestä eri keinoin. Toiminta pidetään mielekkäänä monipuolisuudella ja integroimalla opetusta muihin taideaineisiin. Tärkeintä on luoda lapselle rakkaus musiikkiin ja näin antaa hyvä pohja tuleville instrumenttiopinnoille (Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2017, 47). Valtakunnallinen taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelma (em. 2017, 47) määrittelee varhaisiän musiikkikasvatuksen valmennusopetuksesta seuraavaa:

Varhaisiän musiikkikasvatukseen voi sisältyä instrumenttiopintoihin valmentavaa opetusta. Koulutuksen järjestäjä päättää mahdollisen varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteista, sisällöistä ja laajuudesta.

Valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa on tarkoituksella väljät suuntaviivat varhaisiän musiikkikasvatuksen toteuttamiseen ja tämä sisältää myös instrumenttiopintoihin valmentavan opetuksen. Jokainen oppilaitos tekee paikallisen opetussuunnitelman, ja nämä voivat poiketa paljonkin toisistaan. Väljyydellä pyritään siihen, että opiston opettajien vahvuudet voidaan ottaa toiminnassa huomioon.

Ruokonen (2017, 120) mainitsee opetuksen laajempaan tavoitteena olevan lapsen kokonaisvaltaisen kehittymisen kaikilla osa-alueilla, ei niinkään korkeatasoisen musiikin toteuttamisen. Varhaisiän musiikinopetuksessa, kuten kaikissa taiteen lajeissa, käytetään musiikkia lapsen kehittämiseen, lisätään musiikin tietämystä ja harjoitellaan musiikin ilmaisua (Ruokonen 2017, 120). Varhaisiässä aloitettu musiikin aktiivinen harrastaminen, eli varhaisiän musiikinopetus, vaikuttaa aivoihin pysyvästi ja muokkaa niitä (em. 122). Opettajan ammattitaidolla on myös suuri merkitys miten paljon musiikkiharrastus lapseen vaikuttaa. Tutkimukset ovat osoittaneet, että lapset, jotka harrastavat musiikkia aktiivisesti esimerkiksi Suzuki-metodia hyödyntäen, kuulevat melodiat ja äänenpuhtauden paremmin kuin ne, jotka harjoittavat musiikkia passiivisesti (McPherson 2016, 43).

Varhaisiän musiikinopetus suunnitellaan opetussuunnitelman puitteissa. Suuria tavoitteita pilkotaan pienemmiksi suunnittelun aikana. Jokaiselle opetustunnille asetetaan pienempi musiikillinen, kognitiivinen, sosiaalis-emotionaalinen, psykomotorinen ja esteettinen tavoite, jotka kaikki pyrkivät avustamaan suuremman tavoitteen saavuttamisessa. Suunnittelussa otetaan huomioon aina ryhmän koko, oppilaiden iät ja persoonat, opettajan persoona, ryhmädynamiikka ja kaikkien osallistujien mieltymykset. Työtapoina käytetään loruttelua, laulelua, soittamista, leikkimistä, liikuttamista, musiikin kuuntelua ja havainnointia sekä integrointia muihin taiteenaloihin. Toiminta pyritään pitämään mielekkäänä oppilaille, jolloin oppilaan oma positiivinen suhde musiikkiin alkaa syntyä. (Ruokonen 2017, 119-121)

Varhaisiän musiikinopettajille on haaste pitää toiminta hauskana ja mielekkäänä samalla kun pyritään saavuttamaan tunnille asetetut musiikilliset ja muut tavoitteet. Mitä nuorempina lapset harrastuksen aloittavat, sitä nopeammin he kehittyvät.

Skeemapohjainen kehitysvaihe musiikinopetuksessa alkaa noin 5–6-vuotiaana. Tällöin suurin osa lapsista hallitsee jo itselle tutun laulun esittämisen ilman aikuisen apua (Ruokonen 2017, 122). Tämä tukee valmennusryhmään siirtymistä tässä vaiheessa musiikillista kehitystä.

Yleisesti valmennusryhmissä kaikki oppilaat soittavat samaa soitinta. Valmennusryhmällä tarkoitetaan varhaisiän musiikinopintoihin kuuluvaa ryhmää, joka on tarkoitettu noin 6–9-vuotiaille. Lasten, jotka aloittavat soittoharrastuksensa ennen seitsemää ikävuotta, rytmitaju kehittyy paremmin ja perussyke pysyy hallussa muita paremmin (McPherson 2016, 43). Usein valmennusryhmät jaetaan alkeisopetukseen ja jatkaviin, jo vuoden valmennusryhmässä olleisiin oppilaisiin. Lapsen musiikillisessa kehityksessä tapahtuu murrosvaihe noin kuuden vuoden iässä, joka onkin suotuisa aika siirtyä soitinvalmennukseen. Ahonen (2004, 88) mainitsee muun muassa, että kognitiivinen taustarakenne alkaa ohjata melodian hahmottamista. Rytmien omaksumisessa saavutetaan tärkeä virstanpylväs; perussyke kyetään säilyttämään tasaisena (Ahonen 2004, 92). Tonaaliset ja konsonoivat harmoniat kuullaan mukavampina kuin dissonoivat, vaikka soinnallinen ajattelu kehittyy huomattavasti hitaammin kuin muut alueet (em. 103). Valmentavat soitinryhmät aloitetaan yleensä kuusivuotiaana, kun leikki-ikäisten musiikinopetusryhmät loppuvat viiteen ikävuoteen.

Valmennusryhmien tarjonta riippuu opettajasta ja oppilaitoksesta, mutta pääasiassa aloitusikä on sama (Härmänmaan musiikkiopisto, Etelä-Pohjanmaan musiikkiopisto 2020, Lapuan musiikkiopisto 2015, Kuula-opisto 2019). Soitinvalmennusryhmissä iän yläraja on opistokohtainen ja eri puolilla Suomea on hiukan eri käytänteitä (em.). McPherson (2016, 91) toteaa, että iällä on enemmän merkitystä kuin kokemuksella tai harrastamisella, miten musiikki koetaan sekä mitä tunteita musiikki herättää ja miltä se kuulostaa. Esimerkkinä hän mainitsee, että 6–8 vuoden iässä molemmat sukupuolet nimeävät musiikin pääasiassa joko iloiseksi tai surulliseksi. Ikä vaikuttaa myös musiikillisiin valmiuksiin: 5–7-vuotiaat pystyvät tuottamaan tasarytmejä, niin sanotut epärytmit sekoittavat vielä perussykkeen ja itse on vaikea niitä tuottaa (McPherson 2016, 88). Esimerkkinä tahtilaji 2/4 on helppo itse tuottaa, kun taas 6/8 vaatii kognitiivista kehitystä pidempään (McPherson 2016, 89). Tutkimuksissa on todettu että 5–10-vuotiaiden sävelkorvan puhtaus on samantasoinen, kun

on kyse tutusta laulusta. Tällä ikävälillä siis sävelessä pysyminen on vakiintunut tutussa sävelympäristössä (McPherson 2016, 82).

Neljä merkittävää musiikkipedagogia ovat vaikuttaneet eri tavoin vahvasti Suomessa kin varhaisiän musiikinopetukseen:

Shinichi Suzuki on vaikuttanut eniten varhaiseen soitonopiskeluun. Suzuki-metodi painottuu vahvasti kuuntelemiseen, hyvin varhaiseen oppimiseen ja ryhmäsoittoon. Tässä metodissa painottuu yksilö ja yksilön vahvuudet, sekä kokonaisvaltainen kasvu ja kehitys (Ruokonen 2017, 124.). Suomessa suzuki-opettajia on monia, ja sitä hyödynnetään monen eri instrumentin opetuksessa.

Zoltan Kodály on vaikuttanut varhaisiän musiikinopetukseen erityisesti laulavan käden kautta. Kodály-metodissa painotetaan laulamista ja lauluvaraston kartuttamista lapsille sopivilla lauluilla jo varhaislapsuudessa. Näitä tuttuja lauluja käytetään aina uudelleen myöhemmässä oppimisen vaiheessa eri tavoin: laulun tarkkailussa ja myöhemmin rytmin ja nuottien kirjoittamisen opiskelussa. (Ruokonen 2017, 124). Suomessa menetelmää hyödynnetään eritoten varhaisiän musiikinopetuksessa, mutta laulavan käden käyttäminen ei ole vakio.

Émile Jaques-Dalcroze on musiikkiliikunnan kehittäjä. Hänen opetuksensa painottuu kehollisuuteen ja liikkeen kautta oppimiseen. Musiikki on luontevaa lapselle, ja sen avulla on myös luonteva oppia musiikkia (Ruokonen 2017, 124). Suomessa musiikkiliikuntaa käytetään runsaasti ja rikkaasti varhaisiän musiikinopetuksessa.

Carl Orff painotti integroivaa lähestymistapaa varhaisiän musiikinopetukselle. Laulu ja soitto sekä liike ja draama kuuluu kaikki kokonaisvaltaiseen oppimiseen. Orff tunnetaan myös erityisesti varhaisiän musiikkikasvatukselle kehitetyn soittimiston luoja, johon kuuluu pääasiallisesti erilaiset rytmisoittimet. Melodioita tuottavia rytmisoittimia ovat esimerkiksi puiset ja metalliset laattasoittimet, lisäksi Orff-soittimiin kuuluu vain rytmejä tuottavat soittimet kuten rytmikapulat, tamburiini, erilaiset rummut jne. Suomalaisista soittimista erityisesti viisikielinen kantele sopii Orff-soittimistoon mukaan (Ruokonen 2017, 2, 125). Orff-pedagogeja on Suomessa useita ja orff-pedagogiaa käytetään useasti ainakin osana varhaisiän musiikinopetusta.

2.2 Instrumentin alkeisopetus

Instrumentin alkeisopetus tarkoittaa aivan alusta lähtevää soitonopetusta ilman minikäänlaista aiempaa kokemusta ja opetussuunnitelman mukainen alkeisopetus katsotaan kuuluvaksi musiikin perusopetukseen. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelmassa (2017, 47) määrätään musiikin perusopetuksesta seuraavaa:

Perusopintojen tarkoituksena on innostaa oppilas musiikin tavoitteelliseen opiskeluun ja musiikillisten taitojen pitkäjänteiseen kehittämiseen. Opintojen lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Tarjoamalla tilaisuuksia monipuoliseen musiikilliseen toimintaan musiikin perusopinnot kehittävät oppilaan musiikillista ja luovaa ajattelua.

Myös instrumenttiopetukselle on annettu väljät suuntaviivat opetukseen, jolla pyritään mahdollistamaan opistojen omien vahvuuksien hyödyntäminen. Musiikkiopistot saavat itse määrittellä erilaisia opintokokonaisuuksia; oppilaalla voi olla valinnanvapautta oman opintokokonaisuutensa rakentamisessa. Opetusalueiden tavoitteet, laajuudet ja sisällöt ovat oppilaitoskohtaisia (Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2017). Opetussuunnitelmassa kerrotaan tavoitteista seuraavilla osa-alueilla: esittäminen ja ilmaisu, oppimaan oppiminen ja harjoittelu, kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen sekä säveltäminen ja improvisointi. Lopuksi ilmoitetaan keskeiset sisällöt:

Musiikin perusopintojen keskeisenä sisältönä on monipuolinen perehtyminen oppilaan valitseman instrumentin tai instrumenttien perustekniikkaan, ohjelmistoon ja ilmaisumahdollisuuksiin. Opinnoissa tutustutaan monipuolisesti erilaisiin musiikin työvälineisiin ja työtapoihin ottaen huomioon oppilaan tavoitteet.

Opetussuunnitelma korostaa myös yhteismusisointitaitoja keskeisessä sisällössä, musiikin teorian ja historian lisäksi. Näiden toteutus on jätetty myös opistoiden itsensä määriteltäviksi. Instrumenttiopinnoissa keskitytään oppilaan valitseman soittimen hallitsemiseen. Kuitenkaan harva pieni lapsi vielä tietää soittimista tarpeeksi, osataksaan valita itselleen sopivan instrumentin. Vaikka opetussuunnitelmassa mainitaan

musiikin sekä instrumentin itsensä opiskelu, on soittaminen ja musiikkiharrastus kiistatta kehittävä muullakin lailla toteutettuna. McPhersonin (2016, 55) mukaan monet tutkimukset osoittavat, että musiikki kehittää aivoja, ja jo 15 kuukauden harrastamisen jälkeen aivojen eroavaisuudet ovat nähtävissä. Kyseisissä tutkimuksissa on käytetty yleensä noin 5–7-vuotiaita lapsia. Mitä aiemmin soittamisen aloittaa, mitä intensiivisemmin sitä tekee ja mitä pidempään musiikkia harrastaa, sitä pidemmät positiiviset seuraukset sillä on. Jo kolmen vuoden lapsuuden soittoharrastuksen vaikutukset kestävät tutkimuksen mukaan kouluiän yli. 7–9-vuotiaiden harjoitteluun positiivisesti vaikuttaa eniten se, että lapsi itse haluaa harrastaa, ja se, että vanhemmat ovat avoimin silmin harrastusta ja harjoittelua kohtaan. (McPherson 2016, 162)

2.2.1 Katsaus pienryhmäpedagogiikkaan

Musiikkiopistoissa pienryhmätoimintaa on opistokohtaisesti. Pääsääntöisesti varhaisiän musiikinopetuksen ryhmät ovat pienryhmäopetusta. Yleisen ja laajan oppimäärän musiikinopetuksessa pienryhmätoiminta on opettajakohtaista. Opistoissa on usein iso orkesteri, jossa on useita kymmeniä soittajia. Yhteissoittoa on myös pienemmissä ryhmissä, mutta usein helpoin on järjestää vain 2-3 oppilaan ryhmiä.

Ryhmästä tulee pienryhmä, kun yhdessä on 5-12 ihmistä, jotka ovat jollain tapaa sidoksissa toisiinsa; he merkitsevät toisilleen jotain, heillä on yhteisiä tavoitteita sekä ohjaaja (Niemi 2002, 16, 57). Mikäli ryhmän tavoite tai tarkoitus ei ole kaikille selvää, vaikeuttaa se ryhmän toimintaa (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 15). Pienryhmässä keskinäinen vuorovaikutus on voimakkaampaa ja henkilökohtaisempaa kuin yli 10 henkilön ryhmissä (Niemi 2002, 58). Pienryhmässä myös motivoituneisuus sekä sitoutuneisuus on huomattavasti suurryhmää suurempi (Kataja & muut 2011, 15).

Ryhmän ohjaaminen on samanlainen prosessi sekä suuremmissa ryhmissä että pienryhmissä. Kyseessä on vuorovaikutusta äärimmilleen vietyä. Ryhmässä ei voida keskittyä yksilöohjaamiseen, vaikka jokainen osallistuja otetaankin huomioon yksilönä (Ståhlberg 2019, 28-29). Ryhmän dynamiikan kanssa ohjaajan täytyy olla koko ajan tietoinen, minne suuntaan ryhmä on menossa; toisaalta ohjaaja ei voi olla johtaja

mutta ryhmää pitää saada aktiivisesti toimimaan haluttuun suuntaan (Ståhlberg 2019, 29). Ryhmädynamiikka elää koko ajan. Siihen vaikuttaa kaikki mitä ryhmässä tapahtuu henkilökohtaisella tasolla ryhmän jäsenten kesken sekä ryhmässä että sen ulkopuolella. Joskus tämä aiheuttaa sen, että ryhmän suoritus on yksilösuorituksia heikompi. (Kataja 2011, 16)

Ryhmänohjaajan persoonalla on suuri merkitys, miten ryhmä toimii. Ståhlberg on tutkimuksessaan luetellut ominaisuuksia hyvälle ryhmänohjaajalle, joita on eri lähteistä löytänyt. Näitä on kuitenkin niin paljon, että kenenkään on mahdotonta kaikkia niitä täyttää. Lopulta tärkeintä todetaan olevan hyvä ryhmänohjaajan itsetunto: jos ohjaaja uskoo pystyvänsä ohjata erilaisia ryhmiä tukeutuen omiin vahvimpiin ominaisuuksiinsa, hän siihen pystyy (Ståhlberg 2019, 30-32). Pienryhmien ohjaamisessa tärkeää on kuunnella ja huomioida, olla oma itsensä, tukea ja kannustaa, asettua toisen asemaan sekä arvostaa oppilaita (Ståhlberg 2019, 34).

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelmassa (2017, 51) mainitaan ryhmäopetuksesta työtapojen kohdalla: *Oppilaalle tarjotaan myös mahdollisuus monimuotoiseen yhteistoiminnalliseen musiikin tekemiseen ja opiskeluun.* Osassa musiikkiopistoja yhteisöllisyys sekä yhdessä tekeminen on edelleen harvinaista, ja opetus keskittyy yksilöopetukseen. Uuden opetussuunnitelman myötä kuitenkin ilahduttavan moni musiikkiopisto on laajentanut yhteissoiton mahdollisuuksia. Sibelius-Akatemiassa tehty Toive-hanke keskittyi yhdessä tutkimuksen osa-alueessa yhteissoittoon rehtoreiden näkökulmasta. Ulla Pohjannoro (2010, 21) teki kyselytutkimuksen musiikkiopistojen rehtoreille ja kirjoitti ryhmäopetuksesta tutkimuksessaan seuraavasti:

Ryhmäsoittoa ei nähdä ensisijaisesti säästönäkökulmasta, vaikka se käytännössä voi olla yksilöopetusta halvempaa. Sitä perustellaan lähes yksinomaan motivoivana tekijänä, ja ennen kaikkea alkeisopetuksessa. Kaksi rehtoria tuo esiin muitakin pedagogisia näkökohtia ryhmäopetuksen eduista: oppiminen tapahtuu monesti helpommin vuorovaikutuksessa, ja oppilaat oppivat myös toisiltaan.

Tutkimuksessa kerrotaan yhteissoiton olevan suosittua ja jopa ”trendikästä”. Joissakin maissa koko soitonopiskelu perustuu yhteissoitolle. Suomessa ollaan osaksi liian tutkintokeskeisiä ja painotetaan yksilösuorituksiin. (Pohjannoro 2010, 22)

Pohjannoron (2010, 23) tutkimuksessa rehtorit olivat yhtä mieltä siitä, että instrumenttiopettajien ryhmäopetustaidot eivät ole riittävät, ja tällä hetkellä ainoastaan varhaisiän musiikinopettajien koulutus antaa tähän riittävät taidot. Tutkimuksessa rehtorit mainitsivat soitonopettajien olevan usein haluttomia ryhmäopetuksen ohjaamiseen. Resurssit opistoissa menevät liiaksi yksilöopetukseen eikä ryhmäopetukselle jää sijaa. (Pohjannoro 2010, 24)

2.2.2 Näppäripedagogiikka

Suomessa Mauno Järvelä on luonut alkeisopetuksen ja ryhmäpedagogiikan soitonopetusmenetelmää pohjautuen kansanperimään ja musiikinrakkauteen. Näppäripedagogiikan periaatteita on viisi, mutta tärkeintä on, että kaikille mahdollistetaan soittoharrastus ikään ja tasoon katsomatta. Nykyinen liiankin tehokas konemainen musiikinopetus on sulkenut ovensa monelta harrastajalta, ja se lisää eriarvoisuutta ja lahjattomuuden tunnetta, mitä näppärimenetelmä yrittää estää (Järvelä 2014, 4, 30). Alun perin näppäritoiminta oli vain jousisoittimille, mutta pedagogiikka on jatkanut kehittymistään ja nykypäivänä ryhmissä on mukana minkä soittimen harrastajia tahansa. Näppärimenetelmää kutsutaan myös sisuki-menetelmäksi, koska se muistuttaa Suzuki-metodia; kuuntelemalla ja matkimalla oppii (Mansikkamäki 2017). Näppäritoiminta alkoi kehittyä pikkuhiljaa jo 1970-luvulla Aaro Kentalan johdolla ja sitä alkoi kehittämään Mauno Järvelä vuoden 1981 jälkeen nykyiseen muotoonsa (Järvelä 2014, 17). Alkuvaiheessa mukana oli vain viulisteja. Näppärit tekivät konserttimatkoja ensimmäisten vuosien aikana, ja mielenkiinto opetusmenetelmää kohden heräsi useassakin paikassa, Suomessa ja ulkomailla. Järvelä onkin kiertänyt kertomassa menetelmästänsä useissa eri maissa (Järvelä 2014, 20). Nykyiseen muotoonsa näppäritoiminta on kehittynyt 2000-luvun puolella, kun alkuperäisestä näppärioppilaista alkoi valmistua ammattipedagogeja (Järvelä 2014, 26).

Yhteissoitto mestari ja kisälli -mallissa mahdollistaa oppimisen molempiin suuntiin. Kulttuuriperintö siirtyy eteenpäin, tyylien, nuottien ja tekniikoiden lisäksi yhteisön hiljainen tieto on arvokasta. Kuulonvaraisen oppimisen ylläpitäminen on tärkeää ja vastaanottokyky pitää säilyä läpi elämän. (Järvelä 2014, 32)

Näppärimetodilla on aina ollut ensiarvoista yksilölliset tavoitteet; aina ei ole tärkeintä pyrkiä ammattisoittajaksi ja tutkintoihin tähtäävään soittoon, vaikka se toivottavaa onkin. Metodi sallii kaikki vaihtoehdot. Etusijalla on oppilaan innostuksen säilyttäminen musiikkiin sekä oman identiteetin rakentaminen. (Järvelä 2014, 38-39)

Näppäriyryhmissä on kaikenikäisiä soittajia pienistä vasta-alkajista eläkeläisiin asti, ja myös opettajat sulautuvat ryhmän joukkoon soittaen mukana. Ohjaaja vetää ryhmää korvan kautta menevien impulssien ja kompin kautta. Näppäriyryhmissä ohjelmistot pyritään suunnittelemaan siten että jokaiselle on omatasoista soitettavaa, vaikka siten vapailla kielillä kompaten tai laulaen. Opettajisto ei välitä länsimaisen taidemusiikin asettamista ohjelmistorajoituksista, vaan siinä hyödynnetään aina sitä soittimistoa ja tasoa, jota sillä hetkellä saatavilla on. (Järvelä 2014, 42)

2.3 Lapsen motorinen ja hienomotorinen kehitys 6–8-vuotiaana

Lapsen motorinen oppiminen etenee vähitellen kohti hienomotorisia taitoja. Perustaitojen kuten kävelyn ja juoksun jälkeen voi alkaa vaikeuttaa liikkumista ja siirtyä eri lajitaitojen oppeihin (Numminen 1997, 11). Motorisista perustaidoista tasapainotaidot kehittyvät erityisesti 5–7-ikävuoden välillä (Numminen 1997, 24). Instrumentin soittaminen vaatii staattisen tasapainon hallintaa sekä motorisia käsittelytaitoja. Numminen (1997, 26) kertoi aluksi kehittyvän karkeamotoriset taidot, joiden avulla lapsi pystyy käsittelemään muun muassa instrumenttiaan. Hienomotoriset taidot painottavat tarkkuutta ja täsmällisyyttä, ja niiden pohjalle vaaditaan jo hyvät karkeamotoriset taidot. Pönkkö ja Sääkslahti (2017, 137) kertovat että 5–6-vuotiaana lapsen tulisi tahdonalaisesti pystyä liikuttamaan eri aikaan jo suuria lihasryhmiä, jotka mahdollistavat muun muassa pyöräilyn ja uinnin oppimisen.

McPherson (2016, 53) kertoo, että vasta 6–8-vuotiaana lapsi alkaa pystyä hallitsemaan pienempiä lihaksiaan, kuten tunnistamaan ranteen ja kyynärpään liikkeen ja hallitsemaan niitä. Näitä taitoja tarvitaan lähes kaikkien soittimien soittamiseen. Tässä iässä toistojen avulla voidaan vakiinnuttaa oppiminen, joten soitonopettelu on hyvä aloittaa. Hyvää aloitusikää ryhmäsoitolle puoltaa myös se, että lapsen aivokapasiteetti on 6-vuotiaana 95% valmis, joten lapset ovat tässä iässä suurin piirtein samalla viivalla sen suhteen.

Numminen (1997) kertoo koordinaation edellyttävän aistitoimintojen yhdistymistä motorisiin taitoihin. Se on useiden lihasten oikein ajoitettua yhteistoimintaa. Tämä kehittyy toistojen myötä, johon myös instrumentin soiton harjoittelu perustuu. Motorinen oppiminen soveltuu hyvin kognitiiviseen ihmisenäkemykseen. Aluksi aistitoiminnot keräävät tietoa. Tämän jälkeen rakennetaan uutta tietoa vanhan päälle, ja lopuksi toistoilla tehdään opitusta automaatio. Laululeikit kehittävät suurten lihasten koordinaatiota, ja niitä kehitetäänkin pääasiassa varhaisiän musiikinopetuksen ryhmissä. Musikaalinen ilmaisu esimerkiksi soittamalla taas kehittää pienten lihasryhmien koordinaatiota. (Numminen 1997, 99)

3 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus

Osassa musiikkioppilaitoksia varhaisiän musiikinopetuksen leikki-ikäisten ryhmien jälkeen ei ole mitään opetusta ennen kuin lapsi hakee ja pääsee instrumenttiopintoihin. Leikki-ikäisten ryhmät on tarkoitettu 3–5-vuotiaille lapsille. Useimmiten näiden jälkeen tarjotaan joko soitinvalmennusryhmää tai soitinkarusellia. Valmennusryhmät ovat yleensä suhteellisen pieniä ryhmiä, noin 6–8 lasta, ja niissä keskitytään yleensä yhden soittimen soittamiseen kaikkien soittaessa samaa soitinta. Usein nämä soittimet ovat niin sanottuja koulusoittimia kuten 5-kielinen kantele tai nokkahuilu. Joissakin paikoissa annetaan valmennusopetusta jo muissakin soittimissa opettajan osaamisen mukaan; viulu-, piano-, sello- ja ukulelevalmennusryhmiä on jo olemassa. Soitinkarusellissa taas kaikki soittavat sama soitinta, joka vaihtuu tietyin aikavälein toiseen. Kaikki lapset eivät kuitenkaan halua soittaa samaa soitinta ja etenkin pienillä paikkakunnilla on ongelma, että lapsia riittää vain yhteen ryhmään per paikkakunta.

Miten saada lapset motivoituneiksi mukaan, jotta ryhmiin tulee tarpeeksi lapsia? Uudessa valtakunnallisessa taiteen opetussuunnitelmassa (2017) oppilaan valinnan vapaus ja yhdessä tekeminen on arvostettu korkealle, ja tämä pitäisi saada mukaan myös valmentavaan musiikinopetukseen. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää miten alkeissoiton ryhmäopetusta voi toteuttaa tehokkaimmin multi-instrumentaalisena niin, että se pysyy mielekkäänä lapsille.

Tutkimuskysymykseni ovat;

1. Mitkä soittimet soveltuvat 6–8-vuotiaille alkeisopetukseen?
 - Mitkä ovat 6–8-vuotiaiden soiton oppimiseen tarvittavat motoriset ja hienomotoriset valmiudet?
2. Miten kyseessä olevan instrumentin alkeisopetus etenee?
 - Mitkä asiat ovat tärkeimpiä kunkin soittimen alkeisopetuksessa?
 - Mitkä ovat suurimmat virheet eri soitinten alkeisopetuksessa?
3. Miten eri instrumentteja voidaan käyttää samanaikaisesti ryhmäopetuksessa?
 - Mitä yhteistä on eri soitinten alkeisopetuksessa?
 - Millainen yhteys on eri instrumenttien pienryhmäopetuksessa?

4 Menetelmät ja toteutus

4.1 Menetelmät ja tavoitteet

Opinnäytetyössä käytettiin laadullista menetelmää; tutustuttiin ensin teoriakirjallisuuteen, tämän jälkeen tarkastettiin ja muokattiin tutkimuskysymykset lopulliseen muotoonsa ja keskityttiin aineistonkeruuseen (Juuti & Puusa 2020, 11). Bryman (2012, 9-10) arvottaa tutkimuskysymysten tärkeyden erittäin korkealle. Hän kertoo tutkimuskysymysten pakottavan tutkijan tarkastelemaan tutkimusongelmaa tarkasti ja monelta kantilta. Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan ihmisten kokemuksia; pyritään ymmärtämään ihmisten kokemuksia syvällisesti sekä miettimään niitä merkityksiä, joita ihmiset painottavat tutkittavassa kohteessa. Tutkimusprosessi on jatkuva; tutkija käy vuoropuhelua aineiston sekä jo olemassa olevan kirjallisuuden

kanssa. Kaikki perustuu ymmärtämiseen; tulee ymmärtää mitä on tutkittu jo ennemmin, ja ymmärtää ja tulkita mitä aineisto kertoo. Sekä yksittäiset asiat että kokonaisuus ovat tärkeitä laadullisessa tutkimuksessa. Yksittäiset osat auttavat ymmärtämään kokonaisuutta, ja kokonaisuus yksittäisiä kohteita (Juuti & Puusa 2020, 68-71). Laadullinen tutkimus perustuu vahvasti teoriaan, hyvin harva kvalitatiivinen tutkimus tehdään vain aineiston pohjalta. Teoriakirjallisuuden perusteella valitaan ja hankitaan tutkimuksen aineisto. Jo olemassa olevaan tietoon pohjautuen tutkija rakentaa aineistonkeruunsa, metodista huolimatta. Laadullisen tutkimuksen analyysivaiheessa-kin teoria on suuressa osassa vertailua. (Puusa & Juuti 2020, 80-82)

Opinnäytetyön tavoitteena oli löytää yhtäläisyyksiä eri soitinten alkeisopetuksesta ja vertailla näitä keskenään. Tämä tehtiin tarkastelemalla teoksia eri soitinten alkeisopetuksesta, ja vertailemalla niitä keskenään. Eri instrumenteille löytyy erilaisia alkeisoppaita erilaisilla opetusmetodeilla. Näistä etsittiin erot ja yhtäläisyydet, joiden perusteella voitiin saada suuntaviivoja, miten kannattaa aloittaa alkeisopetus eri soittimilla. Näin luotiin pohja sille, miten kannattaa lähteä etenemään, jotta kaikki oppilaat hyötyvät ryhmästä optimaalisesti. Teoriakirjallisuuskatsaus tehtiin musiikin ryhmäpedagogiikkaan, ja etsittiin sieltä sopivimpia toimintamalleja tällaisen ryhmän etenemiseen. Miten ohjata ja hoivata pienryhmää niin, että kaikki hyötyvät tasapuolisesti ryhmän annista, huolimatta siitä, että ryhmässä on useita soittimia. Tarkoituksena oli etsiä ja tarkastella valikoitujen soittimien alkeet ja etsiä sieltä yhteiset asiat mistä kannattaa lähteä liikkeelle tällaista ryhmää ohjatessaan. Tehtiin rajaukset soittimistosta, jotka sisällytettiin opinnäytetyöhön. Rajaus ikäluokasta tehtiin musiikkioppilaitosten sekä lapsen kehityksen kirjallisuuden perusteella.

4.2 Tutkimuksen rajaus

Soittimisto rajattiin koskemaan soittimia, joita on mahdollisuus ryhmässä soittaa. Koska lapsi saa itse valita soittimensa, mukana on lähinnä soittimet, joita lapset tuntevat. Soitinten täytyy olla sellaisia, joita voi kotona harjoitella, joten soittimen täytyy olla vuokrattavissa tai kotiin ostettavissa. Tästä syystä esimerkiksi urut rajautuvat pois; niitä ei pysty kotiin hankkimaan. Soittimisto rajautui akustisiin soittimiin; niihin ei tarvita ylimääräisiä vaikeasti mukana kuljetettavia liitännäisiä. Tästä johtuen

soittimista rajataan pois bändisoittimet. Varhaisiän musiikinopetusluokissa ei ole yleensä rumpusetiä, koska se on liian kovaääninen varhaisiän musiikinopetukseen, ja se on fyysisesti liian suuri liikuteltavaksi, jolloin se häiritsee tunteja. Muut bändisoittimet kuten kitara ja bassokitara vaativat kitaravahvistimen. Luokissa ei yleensä ole niihinkään mahdollisuutta ja tästä syystä nekin jäävät tutkimuksen ulkopuolelle. Myös suhteellisen harvinaiset soittimet rajataan pois, kuten kontrabasso. Tällaisia soittimia on hyvin vaikeaa löytää lapselle sopivan kokoisena. Mukaan tutkimukseen päätyivät harmonikka, huilu, kantele, kitara, piano, sello, puupuhaltimet, ukulele, vaskisoittimet ja viulu.

Tutkimus rajattiin koskemaan 6–8-vuotiaiden ryhmäopetusta, koska tämä on valmennuksen pääasiallinen kohderyhmä. Rajaus perustui kuitenkin pääasiassa lapsen kehitykselle. Rajauksen aloitusikään vaikutti myös musiikkiopistojen käytännöt; varhaisiän musiikinopetuksen leikkiryhmät loppuvat 5-vuotiaana. On myös yli 8-vuotiaita lapsia, jotka haluavat tutkia omaa kiinnostustaan eri instrumentteihin ennen opintoihin hakeutumista. Todellisuudessa siis ikäraja itse ryhmissä voi ylettyä jopa kymmeneen ikävuoteen, mikäli mahdollisuus annetaan. Suuremmat ikäerot tuovat jo paljon haasteita opetukselle motorisesti, vaikka on myös ikäeroa suosivia opetusmenetelmiä kuten Suzuki- ja Montessori-metodi (Keltti-Laine 1991, 108-109) sekä näppäripedagogiikan mestari ja kisälli -malli (Järvelä 2014, 32). Tämä tutkimus rajataan kuitenkin ylettymään vain kahdeksaan ikävuoteen. Näin lapsen motoriset ja hienomotoriset valmiudet eivät ole liian kaukana toisistaan (Numminen 1997, 22-26).

4.3 Aineiston keruu

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa jo aineistonkeruun aikana tarvitaan aineiston analysointia, koska se ohjaa laadullista työtä eteenpäin (Aaltola & Valli 2010, 22-24). Kuten Alasuutari (2012, 63-64) kertoo, kvalitatiiviselle tutkimukselle ominainen aineisto on monipuolista useilla eri tietotasoilla. Laadullinen tutkimus tarvitsee aineiston, jota voi tutkia monesta eri näkökulmasta, koska teorettinen viitekehys saattaa tutkimusmatkalla elää, sekä tutkimuskysymykset muovautua uudelleen eri näkökulmista. Yksittäisiä aineiston havaintoja täytyy kuitenkin pitää vain johtolankoina, ne eivät yksi-

nään ikinä ole tulos (Alasuutari 2012, 59). Havaintoja tarkastellaan vain tutkimuksessa tarkasti määritellyssä näkökulmassa, ja näkökulman määrittelee aina tutkimuskysymykset. Kysely on yksi laadullisen tutkimuksen aineistonkeruutavoista, vaikka kyselyä käytetäänkin useammin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Tuomi & Sarajärvi (2002, 62) mainitsee että haastattelun ja kyselyn välille ei ole tarvetta tehdä jyrkkää rajausta, vaikka ne eivät samaa asiaa tarkoitaakaan. Kuitenkin tarkoitus on sama; kysyä ja saada vastaus. Kyselyssä tutkija lähettää avoimet kysymykset haastateltaville, ja olettaa että he haluavat ja pystyvät ilmaisemaan haluamansa asiat kirjallisesti kyselylomakkeella. Kyselyn huono puoli saattaa olla osittain niukat vastaukset ja osittain taas pitkät asiasta rönsyilevät vastaukset. Haastatteluun verrattuna kysely on ta- loudellisesti ja ajallisesti kannattavampi vaihtoehto, varsinkin jos haastateltavat ovat fyysisesti kaukana tai haastateltavia on useampia (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 62-63). Verkkokysely, jota on käytetty tässä opinnäytetyössä tiedonkeruumenetelmänä, on suoraan verrannollinen kirjekyselyyn (Kuula 2011, 84). Se on perinteinen tiedonkeruumenetelmä, jossa internet toimii vain teknisenä tiedonkeruuvälineenä (em. 2011, 118). Kuula (2011, 120) kertoo myös verkossa olevien kyselyiden saavan yleensä suuremman vastausprosentin kuin perinteisesti postikirjeellä tehtävän kyselyn, sen helpouden vuoksi.

Aineiston keruu toteutettiin kahdessa osassa; tutustumalla eri instrumenttien alkeis- soitto-oppaisiin ja tekemällä kysely eri instrumenttien opettajille. Kysely instrumenttiopettajille toteutettiin Google Formsilla, jossa selvitettiin heidän tapansa aloittaa oman instrumenttinsa opetus, sekä heidän mielestään tärkeimmät asiat instrumen- tista ja sen opettamisesta. Asiat, jotka pitää ehdottomasti oppia heti ja virheet, jotka pitää välttää aloittaessa. Haastateltavat valikoituivat ammatikseen instrumenttia opettaviin musiikkiopiston opettajiin. Kysymykset olivat avoimia eikä vastausten merkkimäärää ole rajattu. Erilaisista kirjallisuuden lähteistä koottu tieto on myös osa opinnäytetyön aineistoa.

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ottamaan tutkittavaksi asiantuntevia ja koke- neita henkilöitä, ja kyse on nimenomaan laadusta, ei määrästä (Juuti & Puusa 2020, 82-83). Tutkijan on pystyttävä perustelemaan valintansa uskottavasti. Kysely eri inst-

rumenttien alkeisopetuksesta musiikkiopiston instrumenttiopettajille on työn pääaineisto. Koska kyselyt lähetettiin musiikkiopistojen rehtoreiden kautta opiston opettajille, vastaajina olivat vain alan ammattilaiset. Kyselyssä oli avoimet vastaukset. Kysymykset liittyivät instrumentin alkeisopetukseen ja tarkoitusta näille kysymyksille ei selitetty, eivätkä kysymykset varsinaisesti liittyneet toisiinsa. Saman instrumentin kyselyjen vastauksia voitiin verrata keskenään sekä alkeisopetuskirjoista saatuun tietoon, joka auttoi hahmottamaan osaltaan tiedon luotettavuutta. Toki täytyy muistaa, että opettajilla on eri tyylejä opettaa, joka on sinänsä rikkaus opinnäytetyötä ja tutkimusta kohtaan.

4.4 Analysointi

Laadullisessa analyysissä kyse on pääosin kahdesta vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja ongelman ratkaisemisesta (Alasuutari 2012, 31). Arvovapaata kvalitatiivista tutkimusta on mahdotonta tehdä, sillä tutkijan ymmärrys vaikuttaa aineiston hankintaan, puhumattakaan analyysistä (Juuti & Puusa 2020, 139). Alasuutari (2012, 31) kertoo havaintojen pelkistämisen vaiheen vaativan teoriapohjan analysointia ja arvioivaa lukemista. Havaintovaiheessa keskitytään tarkastelemaan aineistoa vain tutkimuskysymysten pohjalta. Arvoituksen ratkaisemisen vaiheessa on kyse eritoten aineiston tulkinnasta. Tarkastellaan aineistoa; vihjeitä ja johtolankoja tulee myös teoriakirjallisuudesta. Kaikki saatu informaatio kerätään yhteen. Mitä enemmän on vihjeitä, sitä luotettavampi olo lukijalle tulee, että on päädytty oikeaan ratkaisuun (Alasuutari 2012, 31-36). Laadullisessa analyysissä havainnoista pyritään keräämään sellaisia tietoja ja sääntöjä, jotka pätevät koko aineistoon (Alasuutari 2012, 40, 149). Poikkeukset säännöistä pakottavat laadullisessa menetelmässä muodostamaan havaintolauseet uudelleen niin että ne pätevät koko aineistoon poikkeuksetta (em. 2012, 40). Tutkijan tehtävänä on kuvailla aineistoa lukijalle. On pystyttävä yhdistelemään pieniä yksityiskohtia kokonaiskuvaan niin, että tutkimuksesta tulee johdonmukainen ja ymmärrettävä. (Juuti & Puusa 2020, 140). Puusa (2020, 142) kertoo analyysin tekemisen olevan tärkeintä, mutta vähiten ohjeistettua. Jokaista tapausta täytyy tarkastella kokonaisuutena ja tutustua siihen yksityiskohtaisesti eri näkökulmista,

vasta sen jälkeen voi alkaa vertailemaan ja yhdistelemään tapauksia keskenään. Tulosten esittely ei kuitenkaan voi loppua analyysiin, koska tällöin tulkinta ja oma pohdinta jää vajaaksi (Puusa 2020, 143).

Aineistoon voi suhtautua joko fakta- tai näytenäkökulmasta. Kuitenkin monelta osin ne ovat lomittautuneet yhteen ja voi olla hankalaa tarkkaan erotella ne toisistaan. Faktanäkökulmassa korostetaan sitä, miten hyvin tutkija osaa kuvata kohdettaan, kun taas näytenäkökulmassa korostetaan tulkintaa. (Puusa 2020, 146). Faktanäkökulman kriteerit täyttyvät hyvin, kun tarkoitus on saada tietoa ja todellista kokemusta haastateltavilta (Alasuutari 2012, 69). Instrumenttipedagogien kyselyn vastaukset purettiin faktanäkökulmasta. Kysely pyrittiin saamaan vastattuna vähintään kahdelta saman instrumentin opettajalta. Kyselyjen vastauksia luettiin ja tarkasteltiin indikaattoreina, koska vastaajille ei kerrottu mihin kyselyssä pyrittiin tai mihin kysely liittyi (Alasuutari 2012, 84-86). Faktanäkökulmassa tarkastellaan, miten kyselyyn vastaaja kokee ja tulkitsee asioita. Kyselyyn vastaajat kertoivat omat totuutensa, jotka käsiteltiin kokonaisuuksina (Puusa 2020, 145).

Puusan (2020 147) mukaan analyysitapoja on kolme; aineistolähtöinen, teorialähtöinen sekä teoriasidonnainen. Analysointi aloitetaan aineistosta, koska tutkimus ei ole teorialähtöinen. Aineistoa luetaan ja tarkastellaan useita kertoja useista eri näkökulmista, pyrkimys pitäisi olla pystyä lukemaan aineistoa ilman teoriakirjallisuutta mielessä. Aineiston tarkastelua ohjaa tutkimuskysymykset, jotka täytyy pitää mielessä koko analysoinnin ajan. Puusa (2020) kertoo myös, että aineiston toistuvan lukemisen aikana tutkija muodostaa aineistosta merkittäviä kokonaisuuksia sekä hypoteeseja. Etsitään vastauksista sisältöä ja tulkintaa, sekä niiden eroavaisuuksia toisistaan. Näin tutkija löytää vastaukset tutkimuskysymyksiin. Kun tutkija on muodostanut aineistosta kokonaiskäsitteen, sitä aletaan pilkkoa pienempiin yksityiskohtiin. Aineistoa pelkistetään ja rajataan tutkimuskysymysten ja tutkimustehtävän pohjalta, jätetään epäolennaisuudet pois. Eri osa-alueiden analyysit tulee kyetä jäsentämään yhteen niin, että yksittäisten osa-alueiden tulokset ovat ymmärrettäviä (Puusa 2020, 41)

Analysoinnissa voidaan käyttää apuna muun muassa teemoittelua. Teemoittelussa pilkotaan aineistoa pienempiin osiin, kategorioihin ja alakategorioihin. Laadullisen tutkimuksen analyysissa voi hyödyntää myös kvantitatiivisen tutkimuksen työkaluja, kuten kvantifiointia. Se tarkoittaa jonkun tietyn asian laskemista teksteistä. Analyysin loppuvaiheessa kaikki kategoriat, joita teemoittelussa tehtiin, yhdistetään, ja tarkastellaan ja vertaillaan kategorioita keskenään. Analyysin perimmäisenä tarkoituksena on siis etsiä aineistosta olennaisimmat osat esiin tutkimuskysymysten pohjalta. (Puusa 2020, 147-151). Opinnäytetyössä teemoittelu tehtiin opetettavan instrumentin pohjalta ja analysointi aloitettiin instrumentti kerrallaan. Opinnäytetyössä kvantifioitiin koko aineistosta sävelet, jotka lapset osaavat soittaa tietyn ajan kuluessa harastuksen aloittamisesta. Näistä tehtiin taulukot. Laadullisessa ja kvantitatiivisessa tutkimuksessa on monia yhteisiä piirteitä ja tapoja, ne eivät poissulje toisen tavan työskentelymenetelmiä. Laadullisessa tutkimuksessa voi käyttää osana kvantitatiivisia tarkasteluja, kuten havaintotaulukkoja. Taulukot eivät suoranaisesti kuitenkaan ole kvantitatiivista analyysia laadullisessa työssä käytettynä, vaan ne ennemminkin ovat selkeä ja nopea tapa esitellä käytettävä aineisto (Alasuutari 2012, 149).

4.5 Tutkimuksen tulkinnasta

Analysoinnin jälkeen laadulliseen tutkimukseen kuuluu tulosten tulkinta. Tulkinnassa kerätään aineistosta olennaiset teoriakirjallisuuteen ja vertaillaan ja pohditaan niiden yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Puusa (2020, 151) mainitsee useiden tutkijoiden olevan sitä mieltä, että laadullisessa tutkimuksessa ei kuitenkaan voi täysin erottaa analysointia ja tulosten tulkintaa, vaan ne toteutuvat prosessin aikana yhdessä. Osa tutkijoista on kuitenkin sitä mieltä, että ne tulee erottaa toisistaan. Kaikkea tutkimusmateriaalia käyttäen laaditaan eri yhdistelmiä tutkittavasta asiasta. Erilaisiin yhdistelmiin teoriasta ja aineistosta perustuu laadullisen tutkimuksen johtopäätökset ja tulokset. Laadullinen tutkimustulos vastaa tutkimuskysymyksiin, mutta kaksi tutkijaa ei silti päätyisi samaan lopputulokseen samalla aineistolla, koska ihmiset eivät tulkitse ja havaitse asioita samalla tavoin. (Puusa 2020, 150-152)

Opinnäytetyössä pyritään löytämään yhtäläisyydet ja suurimmat erot eri soitinten alkeisopetuksesta ja pienryhmäopetuksesta, sekä pohditaan miten ryhmää mahdollisesti voisi ohjata – ryhmäpedagogiikka, että eri soitinten alkuopetuksen yhtäläisyydet ja erot huomioiden.

5 Aineisto ja analyysi

5.1 Verkkokysely

Osana tutkimusta tehtiin kysely eri instrumenttien opettajille ja haluttiin tietää mitkä ovat tärkeimmät asiat kunkin instrumentin alkeisopetuksesta; mitkä ovat niin sanotut sudenkuopat ja mihin asioihin kannattaa kiinnittää eniten huomiota (liite 1.). Kyselystä haluttiin löytää mahdollisimman monen soittimen ensisävelistä saman soinnun säveliä, jolloin se mahdollistaisi pienryhmässä soittamisen yhdessä ensimmäisestä tunnista lähtien.

Instrumenttiopettajille lähetetty kysely oli osa tutkimuksen aineistoa. Kysely toteutettiin Google Forms -ohjelmalla. Kysely lähetettiin aluksi kolmen lähikunnan musiikkiopiston rehtoreille, edelleen lähetettäväksi instrumenttiopettajilleen. Mukana oli saatekirje, jossa kerrottiin vastausten tulevan YAMK-opinnäytetyöhön, ja että kysely koski soitinten alkeisopetusta. Kysely palautettiin nimettömänä internetin kautta. Kyselyyn ei näin vastattu tarpeeksi. Tavoitteena oli saada vähintään kaksi vastausta joka soittimesta, jotta pystyttäisiin vertailemaan, lähteekö saman instrumentin opettajat samalla kaavalla alkeisopetukseen. Tämän jälkeen kysely lähetettiin uudelleen samoille rehtoreille, sekä valikoitiin mukaan kolme musiikkiopistoa lisää. Näin toivottiin tarpeeksi vastauksia joka soittimesta. Kyselyn tarkoitus oli siis saada näkökulmia siihen, opetetaanko soitinta aina samalla tavalla, vai onko erilaisia tapoja aloittaa soittaminen. Vielä viimeisen palautuspäivämäärän jälkeenkään ei jokaiseen soittimeen saatu kahta vastausta, joten kysely lähetettiin vielä viiteen eri musiikkiopistoon. Koska kysely lähetettiin loppujen lopuksi moneen paikkaan, osaan soittimista tuli yli kymmenenkin vastausta, kun taas toisiin hädin tuskin saatiin kaksi vastausta.

Kysely koostui avokysymyksistä. Aluksi kysyttiin opetettavaa instrumenttia, joka auttoi teemoittelemaan analyysivaiheessa vastaukset omiin kategorioihinsa. Siirryttiin kysymykseen suositeltavasta aloitusiästä sekä syistä ilmoitettuun ikään. Sopiva aloitusikä on olennainen tieto, kun tutkimus on rajattu 6–8-vuotiaisiin lapsiin. Kyselyssä pyydettiin kertomaan ensimmäisen tunnin asioista; mitkä asiat ovat välttämättömiä opettaa heti ja mitkä asiat soittimen soitossa ovat ensisijaisia oppia. Tällä kysymyksellä pyrittiin hakemaan tietoa mitkä asiat ovat yhteisiä kaikilla soittimilla; mistä kannattaa ryhmänä lähteä liikkeelle. Seuraavaksi kysyttiin voiko soittimella soittaa säveliä heti ensimmäisellä tunnilla ja mitkä nämä sävelet ovat. Nämä vastaukset määrittivät voiko valikoiduista soittimista saada yhteistä harmoniaa jo ensimmäisellä koontumiskerralla ja näin lapsille onnistumisen tunteen. Tuloksista löytyy taulukko sävelistä. Mahdollisista muiden äänten tekemisistä kysyttiin samalla; mikäli soittimella voi tehdä esimerkiksi rytmiiikkaa koputtelemalla, ei kaikkia soittimia tarvitse ohjata yhtä aikaa sävelten muodossa. Kysyttiin mahdollisista opettajan virheistä instrumentin alkeisopetuksessa sekä vaikeimmista asioista oppia. Tämän kysymyksen pohjalta päästiin miettimään ja vertailemaan onko soitinta järkevää ottaa mukaan ryhmäalkeisopetukseen; jos soittimessa on paljon mahdollisia vaikeuksia, onnistumisen tunne saattaa jäädä epäonnistumisen jalkoihin ja laannuttaa soittoinnon. Kysyttiin myös rytmiiikan soittamisesta yhdellä sävelellä jo ensimmäisellä tunnilla. Ryhmän ohjaajan on tärkeää tietää mitä soittajilta voi vaatia tai pyytää. Osa soittimista on helpompi hallita jo alussa ja ne voivat pitää ryhmää rytmillisesti kasassa. Lopuksi kysyttiin lisää sävelien oppimisesta. Mitä säveliä useimmat alkeisopiskelijat osaavat soittaa kuukauden ja kolmen kuukauden kuluttua harrastuksen aloittamisesta. Näillä tiedoilla pystyy pohtimaan ryhmän toimivuutta jopa vuoden ajalle. Jos soittimissa on aivan erilainen sävelmatto tai aivan erilainen oppimistahti, on ryhmän luotsaaminen eteenpäin mahdotonta. Pyritään siis vahvistamaan hypoteesia sopivista soittimista ryhmään. Viimeisenä oli vapaa sana, mikäli joku halusi vielä jotain tarkentaa soittimen opettamisesta.

Harmonikka

Harmonikanopettajilta tuli kyselyyni yhteensä neljä vastausta. Soittimen aloitusikäksi opettajat suosittelivat 5–7 ikävuoden välillä, ja yksi opettajista oli perustellut tätä

motoristen taitojen riittävydellä. Ensimmäisiä asioita mitä soittimen kanssa täytyy opettaa, oli kaikilla kerrottuna hyvä soittoasento sekä käsien koordinaatio ja sormien paikat. Puolet vastanneista kiinnittää erityisesti huomiota soittimen hihnojen oikeaan pituuteen. Mainittuja asioita olivat myös palkeiden käyttö ja äänen tuottaminen. Ensimmäisistä äänistä kysyessä vastaajat ilmoittivat harmonikalla olevan helppo tuottaa yksittäisiä ääniä, joten kaikki sävelet ovat mahdollisia. Yleensä ensimmäinen ääni on kuitenkin c, d tai f. Ennen näitä tuotetaan kuitenkin muita ääniä; palkeilla tuulen suhinaa ja ukkosen jyrinää ja rapsutusta, näppäimillä sateen ropinaa, rekistereiden perkussioääniä ja yläremmin kilkutusta neppariin. Opettajan mahdollisia virheitä alkeisopetuksessa voivat olla liian vaativien kappaleiden soitattaminen ja huonon soittoasennon ohjaaminen, johon liittyy hihnojen väärä asennus. Aloittelijoille koetaan yksimielisesti vaikeinta olevan koordinaatio käsien välillä samalla, kun palkeita pitää liikuttaa. Eli hyvin yksinkertaisista melodioista lähdetään liikkeelle. Yksinkertaisia rytmisiä kuvioita voi tehdä jo ensimmäisillä tunneilla. Kuukauden soittamisen jälkeen suurin osa oppilaista osaa sävelet c-g ja bassosta c ja g. Kolmen kuukauden kohdalla vastauksissa tuli hieman hajontaa, mutta suurin osa oli sitä mieltä, että c-duurin sävelet ovat hallussa sekä siihen sopivat soinnut. Vapaassa sanassa opettajat kiinnittävät huomiota siihen, että opettaja harvoin pääsee vaikuttamaan harmonikkaan, koska niitä on erilaisia. Tämä vaikuttaa soittamisen aloittamiseen ja identtisesti ei voi tunteja aloittaa. Lisäksi huonolaatuinen soitin ei käyttäydy loogisesti, ja sen kanssa joutuu tehdä enemmän töitä. Tunteja pidettäisiin mieluummin useammin ja lyhyitä, kuin pitkiä ja harvoin.

Huilu

Huilupedagogeilta vastauksia tuli neljä. Kaikki opettajat mieluummin opettavat hiu-
kan vanhempia lapsia, mutta vastauksena kuitenkin tuli että 6–8-vuotias on tarpeeksi
vanha motoriikan sekä keskittymiskyvyn kannalta. Kuitenkin yksi opettaja mainitsi,
että suurempaa tulosta alkaa tulla vasta 9–10-vuotiaana keuhkojen kehittymisen
vuoksi. Kaikki opettajat olivat yhtä mieltä siitä, että tärkeintä on hengityksen opet-
telu ja suukappaleeseen puhaltaminen. Ansatsia ei heti alussa löydy, mutta sitä olisi
tärkeä harjoitella heti alusta. Tärkeää on kaikkien mielestä myös soittimen kokoami-
nen ja puhdistus. Puolet opettajista soitattaa ensimmäisellä tunnilla huilusta ääntä,

muut puhaltavat rytmejä suukappaleeseen ja sanovat, että toisen tunnin asia on vasta soittoasento ja huilusta äänen soittaminen. Ensimmäisen tunnin äänistä mainitaan glissandot ja suukappaleäänet, jotka ovat soittimesta riippuen joko as tai f, sekä läppien kolistelu sadepisaroina. Myös rytmejä voidaan tuottaa ensimmäisellä tunnilla puhaltamalla tai soittamalla. Joidenkin oppilaiden kanssa voidaan tuottaa jo soitettaviakin ääniä, jotka ovat h¹, a¹ ja g¹. Suurimpia opettajan virheitä alussa voi olla liian pitkä puhalluttaminen; lapsi väsy nopeasti ja kauaa aikaa kerrallaan ei voi puhalttaa. Ylipäättään kiirehtiminen opinnoissa mainittiin kaikilla virheenä. Aloittelijoiden suurimmista ongelmista kaikki vastaajat mainitsivat soittoasennon sekä 75% heistä äänenmuodostuksen. Soitin on raskas pienelle pitää staattisesti oikeassa kohdassa, ja oikeanlainen puhaltaminen voi olla hankalaa samaan aikaan. Maininnan saivat myös puhaltamisen tuki vartalosta ja vartalonhallinta sekä sormien liikuttaminen ilman, että niitä voi katsoa, toisin sanoen motoriikan ongelmat. Pedagogien mukaan ensimmäisen kuukauden soittotuntien jälkeen osataan soittaa vähintään sävelet g, a ja h, mutta useimmiten näiden lisäksi vielä f, b ja c. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että myös d on joillekin mahdollinen. Kaikki olivat sitä mieltä, että kolmen kuukauden soittamisen jälkeen oppilas osaa soittaa c-duurin sävelten lisäksi ainakin b ja fis -sävelet. Vapaassa sanassa yksi pedagogeista halusi tuoda esiin motoriikan ja hienomotoriikan tärkeyden soitonopiskeluun, ja näistä valmiuksista sekä huulten muodosta riippuu kuinka nopeasti oppilas voi edetä. Hän mainitsi varhaisiän musiikkikasvatuksella olevan iso rooli soitonopiskelussa; mikäli oppilas on aiemmin ollut mukana toiminnassa, hän etenee nopeammin soitonopiskelussaan. Pedagogi suositteli tutustumaan teoksiin Vivo huilu sekä Huiluntaikaa.

Kantele

Kantelepedagogeja vastasi kyselyyn kolme. Sopiva aloitusikä suurkanteleeseen kerrottiin olevan 6–9-vuotiaana, mutta kaikki mainitsivat, että kuuden vuoden ikäinen on vielä hieman pieni. Ensimmäisillä tunneilla tärkeintä koettiin olevan hyvän istuma-asennon oppiminen sekä soittimen käsittely. Vastaajista 66% mainitsi myös käsien asennon ja sormien pyöreiden tärkeyden. Vain yksi vastaus sanoi itse soittamisen olevan tärkeä jo ensimmäisellä tunnilla; molemmat kädet otetaan heti mukaan tuot-

taen erilaisia ääniä, muun muassa glissandoja ja koputuksia. Ensimmäisen tunnin sävelistä mainittiin, että yksittäisiä säveliä voi soittaa mitä tahansa, kuitenkin tarkoituksenmukaisesti ensin etsitään c- ja g-sävelet koko kanteleen laajuudelta. Muita ääniä voi kanteleesta tehdä rajattomasti; narinaa, koputuksia, suhinoita, paukahduksia ja naputuksia. Rytmisiä kuvioita voi tehdä heti ensimmäisellä tunnilla soittaen yhtä ääntä tai koputus ym. äänillä. Opettajien virheitä ei kukaan osannut mainita. Jokainen kuitenkin mainitsi liian nopean etenemisen ja liian opettajan puhumisen vievän ilon soittamisesta. Vaikeimpia asioita oppilaille koettiin olevan käden asennot ja soittoasento. Lisäksi yksi pedagogi mainitsi eri oppilaiden kokevat eri asiat vaikeaksi; osalla käsien koordinaatio, osalla rytmikka ja osalla melodian kulun hahmottaminen. Pedagogeista 66% sanoi ensimmäisen kuukauden jälkeen oppilaan osaavan soittaa kaikki yksittäiset sävelet, kun 33% vastasi oppilaan osaavan soittaa c-, e- ja g-sävelet. Kolmen kuukauden harrastamisen jälkeen kaikki vastasivat oppilaan osaavan soittaa kaikki melodiasävelten lisäksi C- ja G-kolmisoinnut.

Kitara

Vastauksia kitaraopettajilta tuli neljä. Aloituskäyttäjä kysellessä vastaajilta tuli hieman hajontaa. Yksi vastasi 5 vuotta, toinen 6 vuotta ja kolmas 7 vuotta. Viimeinen vastaaja ei osannut eritellä ikää vaan sanoi hienomotoriikan olevan avainasemassa ja että on lapsikohtaista koska soittamisen voi aloittaa. Tärkeimpiä asioita ensimmäisellä tunnilla on soittoasento, jonka 75% vastaajista vastasi pelkästään. Yksi vastaaja ilmoitti tärkeimmiksi kuuteen laskemisen, välin ja kielen eron sekä sävelet a, b, c, d, e, f, g ja a. Vastaajista 25% mainitsi vuoronäppäilyyn tärkeänä. Ensimmäisen tunnin sävelinä 75% sanoi vapaiden kielten soittamisen onnistuvan, eli sävelet e, a, d, g, h. Vastaajista 25% sanoi kaikkien sävelten soittamisen onnistuvan ensimmäisellä tunnilla. Rytmiset kuviot onnistuvat myös alusta saakka. Ensimmäisillä tunneilla myös kokeillaan muita ääniä kitarasta, kaikukoppaa koputtelemalla ja rapsuttelemalla ja tallaa naputtamalla. Opettajan mahdollisia virheitä alkeisopetuksessa eivät vastaajat osanneet nimetä. Vaikeimmiksi asioiksi kaikki mainitsivat vuorosorminäppäilyyn. Puolet mainitsivat myös soittoasennon vaikeana, ja maininnan saivat myös oikean käden hyvä asento sekä nuotinluku ja keskittyminen. Kaikki pedagogit vastasivat oppilaiden osaavan kuukauden soittotuntien jälkeen soittaa sävelet d, e, g, a ja h. Lisäksi yksi

mainitsi f-sävelen onnistuvan, ja toinen vastaaja kertoi samaa c-sävelestä. Kolmen kuukauden opiskelun jälkeen opettajat olivat yhtä mieltä siitä, että kaikki sävelet pystytään soittamaan. Lisäksi yksi opettaja kertoi oppilaiden voivan soittaa G-, C- ja D-soinnut tässä vaiheessa. Vapaassa sanassa kerrottiin alkeismateriaalia kitaralle olevan liian vähän ja että uusia sävellyksiä tarvitaan. Lisäksi yksi pedagogi mainitsi opettamisen olevan henkilökohtaista ja kaikilla opettajilla olevan oma tapansa opettaa.

Piano

Pianopedagogeja kyselyyn vastasi 15, eli huomattavasti enemmän kuin muihin soittimiin. Pedagogit asettivat sopivan aloitusiän 4–8 ikävuoden välille. Vastaajista 27% asetti sopivaksi aloitukseksi kouluikäiset, loput aloittaisivat jo ennen kouluikää ja 27% vastaajista ilmoitti jo 4-vuotiaan olevan valmis pianonsoiton opiskeluun. Tärkeimmäksi asiaksi ensimmäisellä tunnilla nimettiin rento soittoasento, jonka vastasivat kaikki pedagogit. Lisäksi 27% vastasi kuuntelemisen ja yksittäisinä asioina tulivat sorminumeroiden opettelu, kynsien leikkaaminen ja harjoittelun tärkeyden korostaminen. Kaikki pedagogit kertoivat kaikkien sävelien soittamisen onnistuvan jo ensimmäisellä tunnilla. Kaksi opettajaa kertoi lähtevänsä liikkeelle kuitenkin c-sävelestä. Toinen heistä kertoi ottavansa samaan aikaan d- ja e-nuotit. Yksi vastaajista kertoi aloittavansa viiden nuotin kappaleista. Kaksi vastaajaa aloittaa opettamisen mustilta koskettimilta. Kaikki kertoivat pianosta saavan ääniä muun muassa koputtelemalla ja flyygelistä kieliä näppäilemällä, mutta koska pianosta on helppo saada säveliä ulos, kukaan vastaajista ei käytä näitä ääniä. Rytmisiä kuvioita pystyy tehdä heti soittaen. Suurimmiksi opettajan virheiksi mainitaan liian nopea eteneminen ennen kuin tekniikka on kehittynyt, soittoasennon jäykkyyden salliminen ja tiukan kaavan pitäminen opettamisessa. Osa pedagogeista ei osannut nimetä vaikeimpia asioita aloittelijoille, mutta puolet vastaajista mainitsi nuotinluvun ja rentouden soittoasennossa. Myös keskittymiskyvyn puute tuli esiin kolmessa vastauksessa. Pedagogeista 67% oli sitä mieltä, että kuukauden soittamisen jälkeen oppilas osaa jo tuottaa kaikki sävelet pianosta. Vastaajista 27% kertoi ensimmäisen kuukauden jälkeen soitettavan sävelet c, d, e, f ja g molemmilla käsillä, ja 7% kertoi lapsen osaavan soittaa sävelet c, d, e ja fis. Pedagogeista 93% vastasi kolmen kuukauden jälkeen oppilaan osaavan soittaa kaikki sävelet ja 7% vastasi oppilaan osaavan sävelet c, d, e, f, fis ja g, sekä lisäksi C-, D- ja E-

soinnut. Vastaajista kaksi ilmoitti olevansa Suzuki-pedagogeja ja yksi Colourstrings-pedagogi. Colourstrings-pedagogi kertoi vapaassa sanassa käyttämänsä kirjan menetelmistä, jossa opetellaan yksi uusi asia kerrallaan, ja sitä käytetään ja opetellaan monin tavoin ennen seuraavaan etenemistä. Hänen mielestään tämä tekee pianonsoiton opettamisen helpoksi 5–6-vuotiaille. Muita huomioita vapaassa sanassa oli yhteissoiton tärkeys, toisto ja johdonmukaisuus opettamisessa, ja kaksi pedagogia arvosti leikkillisyyden pitämisen opetuksessa. Yksi pedagogi arvuutteli, onko kysymysten tarkoituksena tehdä alkeisyhteissoittokirjaa.

Puupuhaltimet

Vastauksia tuli seitsemän. Pedagogit vastasivat sopivan aloitusiän olevan 6–10 vuoden välillä. Yli puolet vastauksista sisälsivät seitsemän vuoden iän sopivaksi aloitusiäksi. Reilu neljäsosa ilmoitti, ettei soitinta voi aloittaa alle 8-vuotiaana. Tärkeimpiä asioita ensimmäisellä tunnilla oppia olivat kaikkien vastauksissa soittimen kokoaminen ja käsittely, hengittäminen, äänenmuodostaminen ja kielitys. Lisäksi mainittiin soittoasento, ja soittimen osien nimeäminen. Ensimmäisellä tunnilla soitettavia säveliä 42% vastaajista kertoi olevan h, a ja g, 28% mielestä c, a, g ja h, 14% sanoi g, e ja d, ja 14% mainitsi e, f ja g. Yhteinen sävel näille on g. Pedagogit ilmoittivat rytmien tekemisen onnistuvan osalla jo ensimmäisellä tunnilla, mutta 28% kertoi kielityksen olevan niin hankalaa, ettei sitä kannata tehdä ensimmäisillä tunneilla. Puupuhaltimista saa erilaisia ääniä, joita voi käyttää myös tunneilla; suhinaa, ropinaa, koputusta, vinkumista ja läpytystä. Opettajan mahdolliseksi virheiksi alkeisopetuksessa mainittiin erityisesti liian nopea eteneminen vaillinaisella tekniikalla, jopa 57% pedagogeista mainitsi tämän seikan. Vaikeimpia asioita oppia on 86% mielestä puhalluksen ja kielityksen perustekniikan oppimisen hallitusti. Lisäksi mainittiin ylärekisterin oppiminen, sormien asento sekä ajankäyttö soittaessa tekniikan harjoitteluun kuitenkin niin, että motivaatio soittamiseen säilyy. Hajautusta tuli runsaasti siitä mitä oppilas osaa soittaa kuukauden ja kolmen kuukauden opintojen jälkeen. Kaikille yhteisiä kuukauden jälkeen osaamisia oli ainoastaan g. Tämän lisäksi jokainen muu sävel tuli mainituksi eri pedagogeilta. Osa osasi soittaa vain kolme säveltä kun toinen ilmoitti kaikkien perussävelien löytyvän. Kolmen kuukauden harjoittelun jälkeen yhteisiä säveliä olivat c, g ja h. Yksi pedagogi ilmoitti, että oppilas osaa tässä vaiheessa neljä säveltä, kun taas

kaksi kertoi oppilaan osaavan kaikki sävelet. Loput olivat tältä väliltä. Vapaassa sanassa yksi pedagogeista halusi huomauttaa erikseen, että yleensä alle 8-vuotias ei soita puupuhaltimia, muuta kuin nokkahuilua. Toinen pedagogi sanoi samaa, mutta ilmoitti kuitenkin, että ottaa oppilaiskseen jo 6-vuotiaat, mikäli soitin on ”heidän juttunsa”, koska musiikki kuuluu kaikille.

Sello

Sellopedagogeja vastasi kaksi. Molemmat vastasivat sopivan aloitusiän olevan 6 vuotta. Toinen vastasi kuitenkin lisäksi, että suzuki-menetelmässä jo 4-vuotias voi alkaa soittamaan. Välttämättömistä ja tärkeistä asioista ensimmäisellä tunnilla kerrottiin olevan hyvän suhteen luominen ja hyvä kokemus soittotunnista. Toinen mainitsi hyvän soittoasennon, mutta toinen vastaajista oli sitä mieltä, että asennot ovat niin vaativia, jotta niihin ei kannata kiinnittää paljoakaan huomiota. Tärkeää oli kuitenkin toisen mielestä oppia, ettei soitinta saa rikkoa. Vastaajat olivat yhtä mieltä, että vapaita ääniä päästää heti soittamaan, eli c-, g-, d- ja a-sävelet saadaan heti aikaan, näillä voidaan soittaa näppäillen rytmillisiä kuvioita. Lisäksi sello ”kestää kovaakin käpälöintiä” ja siitä saa paljon erilaisia ääniä aikaan, kuten koputtelu, rapsuttelu, rähinat, silitys sekä sormien liikuttelu otelaudalla. Jousta voi myös käyttää muihin ääniin; kielenpidikkeen soittaminen ja nopeat jousenvedot alakielillä. Suurimmiksi opettajien virheiksi mainittiin suorituskeskeisyys, kappalekeskeisyys ja väärin tavoitteiden asettaminen oppilaalle. Molemmat mainitsivat jousisoittimien yleisestikin vaativan suurta motorista ja hienomotorista kykyä sekä sävelkorvaa. Alkeisopetuksessa on vaikeinta intonaation harjoittelu, eli sormen siirtäminen niin että ääni korjaantuu oikeaksi. Toinen pedagogeista vastasi myös koko jousen käytön olevan haastavaa, sekä mainitsi suzuki-menetelmässä käytettävien nopeita aika-arvoja, jolloin koko jousta ei tarvitse käyttää heti, ja lapsi voi käyttää karkeamotoriikkaa jousen kanssa. Ensimmäisen kuukauden jälkeen oppilas osaa soittaa sävelet c, d, g ja a, lisäksi toinen vastaajista kertoi fis-sävelen onnistuvan. Kolmen kuukauden harjoittelun jälkeen molemmat kertoivat oppilaan osaavan sävelet c, d, e, fis, g, a ja h. Vapaassa sanassa toinen vastaajista kertoi aluksi luovan laajaa pohjaa tekniikalle, ja yksittäisten sävelten osamisen ei olevan niin tärkeää kuin motoristen liikeratojen rakentaminen ja lihasmuistin kehittäminen.

Ukulele

Vastauksia tuli kaksi. Molemmat nimesivät sopivaksi aloitukseksi 7 vuotta. Tärkeimmiksi ensitunnin asioiksi mainittiin soittoasennon oppiminen, soittimen osien nimeäminen, äänen tuottaminen, käsien työnjako sekä näppäily ja rämpytys. Yhtä selkeästi tärkeintä asiaa ei vastauksista löytynyt. Ensimmäisen tunnin sävelistä kysyttäessä toinen vastasi minkä tahansa sävelen onnistuvan, ja toinen vastasi vapailla kielillä rämpytyksen sekä C-duurin tai a-mollin onnistuvan sointuna. Vapaat kielet ovat a, c, e ja g. Molemmat kertoivat rytmisten kuvioiden onnistuvan jo ensimmäisellä tunnilla, joko rämpyttäen vapaita kieliä tai yhdellä kielellä näppäillen, sekä muita ääniä tuottaen, kuten naputtelu ja koputtelu. Opettajan mahdollisiksi virheiksi molemmat nimesivät huonon soittoasennon. Vaikeimpia asioita aloittelijoille ovat molempien mielestä sormien kipeytyminen kieliä painettaessa, ja toinen kertoi myös soinnun vaihtaminen tempossa olevan hankalaa. Ensimmäisen kuukauden jälkeen toinen kertoi kaikkien sävelten soittamisen onnistuvan, ja toinen vastasi C- ja F-duurisoinnun soittamisen onnistuvan, sekä helpot näppäilyt, erittelemättä säveliä. Kolmen kuukauden harrastamisen jälkeen toinen vastaaja edelleen oli sitä mieltä, että kaikki sävelet onnistuvat, ja toinen vastasi helppojen näppäilyjen soittamisen onnistuvan erittelemättä säveliä, ja sen lisäksi C-, F-, G7- ja Am-sointujen soiton.

Vaskisoittimet

Vaskisoittinten opettajilta vastauksia tuli yhteensä viisi. Vaskisoittinten suositeltu aloitusikä vaihteli 5–8 vuoden välillä. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että soittoharrastuksen voi aloittaa ihan koska vain, kun lapsi itse haluaa alkaa soittamaan, vaikka sitten kolmivuotiaana. Silloin vain soittimella enemmän leikitään ja leikin avulla tuotetaan ääniä. Suositukseksi vastaaja kuitenkin laittoi 6–8 vuotta. Vastaajista 60% kertoi välttämättömät ja tärkeimmät ensitunnin opit olevan soittoasento, ja kaikki vastaajat priorisoivat huulen ja suukappaleen päristelyn, hengityksen ja kantavan puhaltelun korkeimmalle. Lisäksi yksi pedagogeista mainitsi äänenkorkeuden muuttamisen olevan tärkeä. Ensimmäisen tunnin sävelissä oli hajontaa soittimen mukaan; vastaajista 40% sanoi c ja g, 20% mainitsi b ja f ja 40% kertoi c, d, e. Muita ääniä voi tehdä maiskutteleamalla, koputtelemalla, ja päristelemällä suukappaleeseen. Vastaajista 40%

kertoi että rytmien tekeminen voi olla vaikeaa ensimmäisillä tunneilla, ja loput sanoivat helppojen rytmien onnistuvan. Opettajan suurimpia virheitä mainittiin olevan liian nopeasti korkeisiin ääniin siirtyminen, perusasioista liian nopeasti siirtyminen eteenpäin sekä opettajan kärsimättömyys ja turhautuminen, jos oppilas ei heti hahmota mitä yritetään tehdä. Yhtenäistä virhettä ei tullut esiin. Vaikeimpia opittavia asioita alussa ovat pedagogien mielestä äänen tuottaminen oikealta korkeudelta, hyvän hengityksen ja ansatsin oppiminen sekä pienelle oppilaalle raskaan soittimen kannattelu. Tässäkään ei tullut yhtenäistä vastausta. Kuukauden harrastamisen jälkeen osattuja säveliä ovat yhteisesti d ja e. Muutoin hajontaa oli, ja suurin osa pystyy soittamaan myös sävelet c, a ja h. Kolmen kuukauden soittamisen jälkeen kerrottiin oppilaan osaavan soittaa sävelet d, e, f, ja a. Lisäksi suurin osa kertoi tämän lisäksi oppilaan soitettavan sävelet c, g ja h. Vapaassa sanassa kerrottiin soveltuvuuden vasikoittimiin olevan helposti havaittavissa, sekä yksi arvosti aikaista soittamisen aloitusta, kun ikä ei ole vielä pilannut luonnollista hengitystä.

Viulu

Viulopedagogeilta vastauksia tuli yhteensä yhdeksän. Aloittamisikä vaihteli pedagogista riippuen 3–7 vuoden välillä. Kaikkien vastauksissa oli ikä 4–5 mukana. Kaksi pedagogia mainitsi myös aloitusiän, jolloin viimeistään pitäisi alkaa viulunsoittoharrastus; toisen mielestä viimeistään 8-vuotiaana, toisen mielestä viimeistään 9-vuotiaana. Vastaajista 89% kertoi soittoasennon olevan tärkein asia oppia oikein heti. Useimmat mainitsivat myös soittimen käsittelyn olevan tärkeimpiä. Muita esille tulleita asioita olivat kotiharjoittelun tärkeyden korostaminen vanhemmalle, kuunteleminen, keskittyminen, rytmiiikan harjoittelu lorujen avulla, tunnin kulun opettelu ja hauskuus. Kaikki pedagogit kertoivat ensimmäisten tuntien ääniä olevan vapaat kielet näppäillen, eli sävelet g, d, a ja e. Näillä voidaan myös heti toteuttaa rytmillisiä kuvioita. Vain yksi vastaajista kertoi, ettei mielellään tee rytmillisiä kuvioita ensimmäisellä tunnilla. Viulusta saa erilaisia ääniä aikaan jo ensimmäisellä tunnilla kuten koputtelua, narinaa, vinkumista, liu'utusääntä, suhinaa ja kirskuntaa. Yksi vastanneista ilmoitti, ettei näe muita ääniä kuin sävelet mitenkään tärkeäksi. Opettajan suurimpina virheinä alkeisopetuksessa lähes puolet piti huonon soittoasennon sallimista ja

kärsimättömyyttä asennon oppimisen kanssa, ja kaksi pedagogia liian nopeaa etenemistä. Yksittäisistä virheistä mainittiin vanhemman jättämisen harjoittelun ulkopuolelle, ja liian monen asian ottamista heti alkuun. Vaikeimmiksi asioiksi lähes puolet nimesi nimenomaan hyvän soittoasennon, sekä käden yhteistyön koordinaation. Muita esille tulevia vaikeita asioita olivat nuotinluku, pulssin asettaminen, sekä unohdetaan se, että soittamisen pitäisi olla ennen kaikkea hauskaa. Pedagogeilla oli eriäviä näkemyksiä mitä säveliä oppilaat osaavat soittaa kuukauden harjoittelun jälkeen. Suurin osa vastasi vapaat kielet eli g, d, a ja e. Pieni osa mainitsi myös sävelet fis ja cis ja yksi pedagogi sanoi joidenkin soittavan jo lähes kaikki sävelet. Kolmen kuukauden opintojen jälkeen vastausten hajonta oli vielä suurempaa. Kaksi opettajaa ilmoitti ensimmäisen puolen vuoden aikana soitattavan vain vapaita kieliä g, d, a ja e. Suurin osa soitti näiden lisäksi lyhyitä kappaleita ja mukana ainakin sävelet e, fis, g, h, cis ja d sormin. Lisäksi oli yksi vastaus, jossa mukana oli jo kaikki sävelet ensimmäisestä asemasta soitettuna. Vapaassa sanassa yksi pedagogi kertoi hitaan alun rentoutuen olevan avain rentoon hyvään soittoasentoon, joka on perusta koko hyvälle soitonopeukselle.

5.2 Instrumentin alkeisopetusmateriaali

Alkeisopetusmateriaalista pyrittiin löytämään vähintään kaksi lapsille suunnattua alkeisopetuskirjaa. Osassa instrumenteista ei löytynyt lapsille suunnattua opusta, jolloin mukaan otettiin mikä tahansa alkeisopetusmateriaali. Osasta soittimia löydettiin vain yksi alkeisopetusopus. Saman instrumentin kirjoja verrattiin keskenään, sekä myöhemmin tuloksissa näitä verrattiin purettuihin kyselyiden vastauksiin. Tuloksissa verrattiin myös kaikki soittimia keskenään. Tarkoitus myös tässä aineistossa oli selvittää, lähdetäänkö soittimessa aina liikkeelle samasta asiasta ja samoista sävelistä, vai onko alkeisopetustapoja kyseiselle soittimelle useita.

Harmonikka

Sirkka Kelopuro on tehnyt harmonikansoiton alkeisoppikirjan nimeltään Harmonikkasirkus. Opas lähtee liikkeelle haitarin osista ja soittoasennosta. Tämän jälkeen pääs-

tään soittamaan g^1 ja e^1 -sävelillä lauluja. Ennen seuraavia säveliä käydään läpi rytmiiikkaa ja taukoja. Näiden jälkeen mukaan tulee c^1 , C-sointu sekä bassopuolen c. Toisena opuksena on Veikko Ahvenaisen Uusi harmonikkakoulu. Käydään läpi haitarin osat ja mukana taulukko, josta näkee koko haitarin näppäimistön ja mikä sävel kyseisestä näppäimestä aikaansaadaan. Teoriaosuus on pitkäkö ennen soittamista: nuottiviivastot, nuottien aika-arvot ja tahtilajit käydään läpi. Sitten päästään soittamaan sävelillä c^1 , d^1 , e^1 , f^1 ja g^1 . Tämän jälkeen mukaan otetaan a^1 sekä eri rytmisissä soittamiset. Kirjassa soitetaan sävelet myös toisesta oktaavialasta ennen bassoääniin siirtymistä.

Huilu

Huilusta vertailussa on Suzukin huilukoulu, osa 1, Vivon huilu sekä Annakaisa Pitkäsen Huiluntaikaa. Lähes kaikissa Suzukin kirjoissa lähdetään liikkeelle Suzuki metodin selitteellä, niin kuin tässäkin. Käydään läpi huiluun puhaltaminen ja hengitys sekä muutama puhallusharjoitus. Tämän jälkeen päästäänkin jo soittamaan. Vivon huilussa aloitetaan käymällä läpi huilun historia, osat ja huilun huolto. Soittoasento näytetään, hengityksestä puhutaan ja rytmiiikkaa harjoitellaan ennen varsinaista soittamista. Huiluntaikaa kirjassa käydään todella kattavasti läpi äänenmuodostus, suukappaleeseen puhaltaminen, hengittäminen, soittoasento ja rytmiiikkaa ennen soittamista. Kaikissa kirjoissa ensimmäiset sävelet ovat a^1 , h^1 ja g^1 . Suzukissa ja Vivossa tulee seuraavaksi sävelet c^2 sekä f^1 . Huiluntaikaassa tulee ennen näitä b^1 .

Kantele

Kanteleita on olemassa erilaisia. Varsinkin pienimpien lapsien, joilla motoriikka ja hienomotoriikka ei ole vielä kovin kehittynyttä, suositellaan aloittamaan 5-kielisellä kanteleella. Se on kiitollinen ja helppo soitin. Sävelet ovat d^1 - a^1 välillä. Tähän työhön kuitenkin valittiin konserttikanteleen opukset, koska niin sanotut muskarisoittimet on rajattu pois työstä. Vivo kantele alkaa soittoasennon etsimisestä, jonka jälkeen vilkaistaan sormituksia. Kokeillaan eri ääniä ennen soittamista, muun muassa koputtelea, glissandoa ja laudan käyttöä äänenmuodostuksessa. Itse soittamisessa lähdetään

liikkeelle sävelestä c. Seuraavia säveliä ovat kirjan mukaisesti g^1 , e^1 ja c^1 . Tämän jälkeen opetellaan C- ja G-soinnut ennen seuraavia säveliä.

Kitara

Kitaransoiton opetuskirjoja on olemassa todella suuri määrä, itseopiskeluoppaista opettajan kanssa seurattaviin. Mukaan valikoitui Vivo, sekä itseopiskeluopas David Harrisonin Akustinen kitara alusta alkaen. Vivo lähtee liikkeelle kitaran eri äänistä; koputtelut, silittelyt ja muut äänet, joita lähtee ilman soittamista. Ennen soittamista käydään läpi kitaran soittoasento sekä kitaran osat. Harrisonin opus lähtee liikkeelle kitaran osista, soittimen virittämisestä sekä soittoasennosta. Opus sisältää myös äänilevyn. Kun Vivossa aletaan soittamaan ääniä näppäillen, niin Harrisonin opuksessa lähdetään liikkeelle sointujen soittamisesta eli säestämisestä. Kirjoilla on siis täysin eri lähtökohdat soitonopetteluun. Vivossa soitetaan ensin vain e^2 -säveltä eri rytmeillä. Tämän jälkeen mukaan tulee h^1 , g^1 , d^1 , ja a^1 . Harrisonin oppaassa soitetaan ensin Em ja Am^7 soinnuilla ja seuraavina mukaan tulee C ja F^{maj7} -soinnut.

Piano

Vivo pianossa käydään läpi pianon osia, soittoasentoa ja painotetaan harjoittelun tärkeyttä. Varsinkin tämä viimeinen on erittäin tervetullut näky opuksissa, harjoittelua ei voi ikinä vähätellä. Kirjan alussa leikitellään mustilla koskettimilla. Varsinainen soitonopiskelu aloitetaan kirjan mukaan myös mustilla koskettimilla, ja ensimmäiset sävelet ovatkin dis^1 , fis^1 , gis^1 , ais^1 ja cis^2 . Kirja kuitenkin hyppää joka laulussa uusiin säveliin. Seuraava laulu soitetaan välillä c^1 - a^1 ja tämän jälkeen c^2 - c^3 . Aluksi kuitenkin soitetaan vain oikealla kädellä, ja vasta muutaman laulun jälkeen aletaan harjoitella vasemman käden lauluja.

Puupuhaltimet

Puupuhaltimiin kuuluu eri soittimia. Koska huilu on suosion vuoksi jo erikseen tutkimuksessa ja nokkaahuilu kuuluu muskarisoittimiin eikä siksi ole työssä, jäljelle jää oikeastaan vain klarinetti ja oboe. Valitsin kaksi klarinettiopasta vertailuun, toinen

näistä on Vivo klarinetti. Vivossa käydään läpi harjoittelu, nuotisto ja aloitetaan heti suukappaleella soittaminen opettajan perässä. Käydään läpi aika-arvoja ja soitetaan heti säveliä e¹, d¹ ja c¹. Rytmiiikkaharjoitusten jälkeen tulee mukaan sävel h. Näillä sävelillä mennään aika pitkään eteenpäin ennen kuin seuraavat nuotit liittyvät soitettaviin; f¹ ja g¹. Toinen tarkasteltava opus on nimeltään Klarinetten och jag 1. Kirjassa käydään läpi klarinetin osat, soittoasento, puhaltaminen ja hengitysharjoituksia. Ensimmäiset sävelet ovat e¹, d¹ ja c¹. Rytmiiikkaa käydään kappaleiden mukana läpi. Seuraavat nuotit ovat f¹ ja g¹. Tämän jälkeen nopeasti mukaan tulee h ja a.

Sello

Suzukin sellokoulu osa 1 sekä Vivon sello valikoituivat tässäkin opuksiksi. Poikkeuksellisesti Suzukin opus ei paneudukaan metodiin vaan lähtee liikkeelle soittoasennosta ja otteilla, jonka jälkeen lähdetään suoraan soittamaan. Myös Vivon sello lähtee ripeästi liikkeelle; sellon käsittelyn, soittoasennon ja rytmiiikan jälkeen lähdetään soittamaan pizzicatolla eli näppäillen. Molemmissa opuksissa lähdetään liikkeelle vapailla kielillä, d ja a -sävelillä. Tämän jälkeen kirjat lähtevät eri suuntiin. Suzuki alkaa suoraan soittamaan d-kielillä sormin säveliä e, f ja g. Vivossa soitetaan loput vapaat sävelet, C ja G ja tämän jälkeen soitetaan kaikilta kieliltä kolmossormen sävelet.

Ukulele

Muksulele-kirjassa lähdetään liikkeelle kertomalla mikä ukulele on, ja miten sen viritetään. Seuraavana kuvassa on ukulele ja sen osat. Tässä välissä kerrotaan, miten tämän kirjan nuotteja luetaan; missä ovat soinnut, missä sävelet ja miten niitä voi opettaa. Tästä siirrytään oikean soittoasennon oppimiseen. Seuraavalla sivulla kerrotaan plektran käytöstä sekä puhutaan komppaamisesta eli soiton rytmittämisestä. Tämän jälkeen vielä ennen varsinaisia kappaleita puhutaan harjoittelemisesta ja sen tärkeydestä. Itse soittamiseen lähdetään C-duurisoinnusta, ja jatketaan saman soinnun soittamista plektralla. Tässä vaiheessa kokeillaan myös näppäilyä yhdellä sävelellä. F-duuri plus rytmejä koputtamalla. F- ja C-duuri samassa kappaleessa.

Vaskisoittimet

Vaskisoittimia on monia, joten myös oppaita on useampia, eri soittimille. Mukaan valikoitui Merri Monsterin käyrätorvikoulu sekä Look, listen & learn -sarjan opas trumpetilille ja cornetilille. Käyrätorviopas on todella kattava alusta alkaen. Ensiksi on pieni puhe soittajan vanhemmalle, jossa käydään muun muassa harjoittelun tärkeyttä läpi. Soittimen käsittely ja huolto, suokappaleen ja itse soittimen pesu selitetään. Soittimen huoltotoimenpiteet kerrotaan sekä soittimen historiaa. Sitten päästään ääniharjoitteluun, ja tässä vaiheessa tulee opettajilla oma osuus. Hengitys ja puhallusharjoitusten jälkeen tulee ensimmäiset laulut. Liikkeelle lähdetään g^1 sävelestä ja aika-arvoja käydään samalla läpi. Päristelyharjoitusten jälkeen mukaan tulevat sävelet c^1 , d^1 ja h . Aika nopeasti tulee mukaan myös a^1 ja f^1 . Look, listen & learn -kirja sisältää myös cd-levyn, jossa on laulut valmiiksi soitettuna. Soittimen osat ja päristelyharjoitukset käydään nopeasti läpi. Soittoasento sekä suun toiminta, hengitys ja puhallustekniikka kerrotaan. Hengitysharjoitusten ja hyvin pinnallisen teoriaosuuden jälkeen päästään soittamaan äänet d^1 , c^1 sekä f^1 . Nopeasti mukaan tulee myös sävelet e^1 ja g^1 . Rytmikkaa käydään läpi kappaleiden mukaan.

Viulu

Viuluni soi -kirjassa lähdetään liikkeelle soittoasennosta ja heti kun viulu on paikoillaan, lähdetään soittamaan vapaat kielet pizzicatolla läpi. Ensimmäiset sävelet ovat siis g , d^1 , a^1 ja e^2 . Viulunkäsittelyä, viulun osia ja rytmikkaa sivuten soitetaan vapaita kieliä. Tämän jälkeen on paljon jousikäden tekniikkaa sekä vahvistavia harjoituksia. Soitetaan jousella vapaita kieliä rytmikkaa harjoitellen. Tämän jälkeen otetaan viulukäsi mukaan ja harjoitellaan sormilla soittamista a-kielellä. Viululoru-kirjassa sen sijaan paneudutaan soittoasentoon, nuotinlukuun ja rytmikkaan ennen ensimmäistäkään säveltä. Liikkeelle lähdetään myös vapaista kielistä, ensin pizzicatolla eli näppäillen, ja sitten jousella.

6 Yhteenveto

6.1 Tulokset

Mitkä soittimet soveltuvat 6–8-vuotiaille alkeisopetukseen?

Hypoteesina oli, että kaikkia akustisia soittimia voi soittaa pienryhmässä alkeista lähtien. Pois rajattuna olivat ainoastaan bändisoittimet, sekä harvinaiset ja suuret soittimet. Lapsen motorisen ja hienomotorisen kehittymisen puitteissa kaikkien soittimien soittamisen pitäisi periaatteessa olla mahdollista. Kuten aiemmin oli todettu, noin kuusivuotiaana lapset ovat suurin piirtein samalla viivalla aivojen kehityksen puolesta. Erityisesti 6–8-vuotiaana kehittyvät hienomotoriset taidot, jota soittaminen kehittää, joka puoltaa osaltaan soittamisen aloittamista tässä iässä (Pönkkö & Sääkslahti 2017, 137). Motorisia eroja toki on, koska kehittyminen riippuu myös ulkoisista tekijöistä, mutta periaatteessa soittamisen pitäisi olla mahdollista. Tutkimuksessa kuvailun ryhmän varsinainen tarkoitus ei kuitenkaan ole instrumenttiopetus, vaan musiikinopetus instrumentti opetusvälineenä. Kaikkien instrumenttien kyselyyn osallistuneet opettajat olivat yhtä mieltä, että soittimesta saa irti muitakin ääniä kuin säveliä, jotka mahdollistavat rytmiikan opettelua soittimen avulla, vaikka säveliä ei vielä saisikaan aikaan.

Instrumenttipedagogien haastatteluissa tuli vaihtelevia mielipiteitä koska soittoharastus pitäisi aloittaa. Osa opettajista ei tahdo opettaa näin nuoria lapsia keskittymiskyvyn heikkouden vuoksi. Suurin osa pedagogeista puolsi kuitenkin aikaista soitonopiskelun aloittamista. Vaskisoittimien opettajat puolsivat varhaista aloituskäytäntää soittamiseen, kun hengitys on vielä luonnollista. Viulupedagogit puolsivat kaikki jopa neljän ikävuoden aloitusta. Koko otannassakin eriäviä mielipiteitä aloitusiästä oli vain vähän. Yksi huilupedagogi oli sitä mieltä, että vaikka soittamisen voikin aloittaa jo aikaisin, tuloksia ei saada aikaan ennen kuin 9-10 ikävuoden kohdalla, koska vasta tässä vaiheessa keuhkot ovat tarpeeksi kehittyneet kunnolliseen ansaitseen opetteluun. Puupuhaltimiin kuuluva huilu on käsitelty työssä erikseen, koska se on suosittu soitin. Muut puupuhaltimet ovat harvinaisempia, ja näiden opettajilta tulikin useampia

epäilyjä soittamisen aikaiseen aloitukseen. Opettajista 25% vastasi, että missään tapauksessa alle 8-vuotias ei voi aloittaa puupuhaltimien soittamista. 50% opettajista kertoi, että 7-vuotiaana voi soittamisen aloittaa. Kaiken kaikkiaan aloitusikää kysyttäessä hajontaa tuli kuudesta ikävuodesta kymmeneen saakka. Koska pääosin tällaiseen ryhmään tullaan kuusivuotiaana, kannattanee puupuhaltimet jättää pois ryhmästä. Suurin osa puupuhallinpedagogeista mielsi 6-vuotiaan olevat liian pieni soittamaan kyseisiä soittimia. Muutoin opinnäytetyössä käsiteltävät soittimet soveltuvat 6–8-vuotiaille alkeisopetukseen.

Miten kyseessä olevan instrumentin alkeisopetus etenee?

Lähes kaikki instrumenttiopettajat olivat yhtä mieltä, että alkeisopetus lähtee liikkeelle soittoasennon opettelusta. Pääasiallisesti instrumenttioppaat lähtivät tästä myös liikkeelle. Alku on eri soittimilla hieman erilainen, riippuen siitä, pitääkö soitinta koota, virittää tai muuten käsitellä ennen soittamista. Lähes jokainen opettaja ja opas mainitsivat soittimen käsittelyn myös ensimmäisen tunnin opeissa. Osassa puhallinsoittimia soitin pitää ensin koota, jotta sitä voidaan soittaa. Näille soittimille on tärkeää käydä kokoaminen sekä purkaminen läpi. Kaikkien soittimien puhdistaminen käydään myös läpi.

Soitonoppaat sekä instrumenttipedagogit lähtivät lähes kaikki liikkeelle perusasioista, vain hieman eri järjestyksessä. Oikean soittoasennon oppimista heti ensimmäisellä tunneilla korostivat lähes kaikki. Ainoastaan yksi eriävä ääni kuului kyselyssä, jossa vastaaja oli sitä mieltä, että koska soittimen soittoasento on niin vaikea osata, siihen ei kannata puuttua näin nuorena iässä. Kuitenkin moni sanoi tämän olevan ensisijaisen tärkeää, koska väärästä soittoasennosta on vaikea oppia pois. Myös käsien oikeasta asennosta mainitsi sekä opettajat että oppaat. Kaikissa soittimissa tämä ei korostunut, mutta eritoten kielisoittimissa ja pianossa tätä painotettiin. Rentous kuului myös instrumenttipedagogien tärkeimpiin asioihin; soitinta on vaikea soittaa, jos asento tai kädet ovat jännityksissä. Puhallinsoittimissa toistui erityisesti oikean hengitystekniikan oppiminen sekä kyselyssä että oppaissa. Puhallusharjoituksia löytyikin monia. Muutamia mainintoja tuli nimenomaan kyselyssä esille soittimen sopivuudesta oppilaalle; soittimen tulee olla sopivan kokoinen, ja esimerkiksi pianossa tuoli

pitää muistaa säätää soittajalle sopivalle tasolle, ja harmonikassa varmistaa soittimen hihnojen istuvuus. Erinomaisen tärkeäksi kyselyn vapaassa sanassa, taiteiden perusopetuksen opetussuunnitelmassa sekä lähes kaikissa teoriakirjallisuudessa kerrottiin niinkin yksinkertainen asia, kuin musisoimisen ilo. Soittamisesta pitäisi saada ilontunne oppilaalle aikaan, ja kaikki yksityiskohdat opetuksessa pitäisi tähdätä tähän.

Instrumenttipedagogien haastatteluista sekä alkeissoitto-oppaiden eroista huomasi selvästi, että opettajille on muodostunut omanlaisensa tyyli edetä soitinopinnoissa. Paljon riippui myös opetusmetodista; suzuki, colourstrings sekä muut tyyli-suunnat määräävät paljon opetuksen etenemisestä. Tässäkin läpikäytyt perusasiat tuntuvat kuitenkin kaikille olevan suhteellisen samat, kyselyyn vastanneista ja tutustuttavista soitonopuksista ei löytynyt ristiriitaista tietoa. Ainoastaan yksi soitonopus lähti etenemään ihan eri tavalla kuin muut kirjat. Kyseinen teos oli kitaransoiton alkeiskirja *look, listen and learn*, joka lähti liikkeelle soitujen soitosta yksittäisten äänien ja melodioiden sijaan. Kyselyssä kysyttiin instrumenttipedagogeilta sävelten etenemisjärjestystä, sekä sävelten oppimisen nopeutta soittoharrastuksessa, ja näistä ovat pylväsdiagrammit nähtävillä (liite 2.).

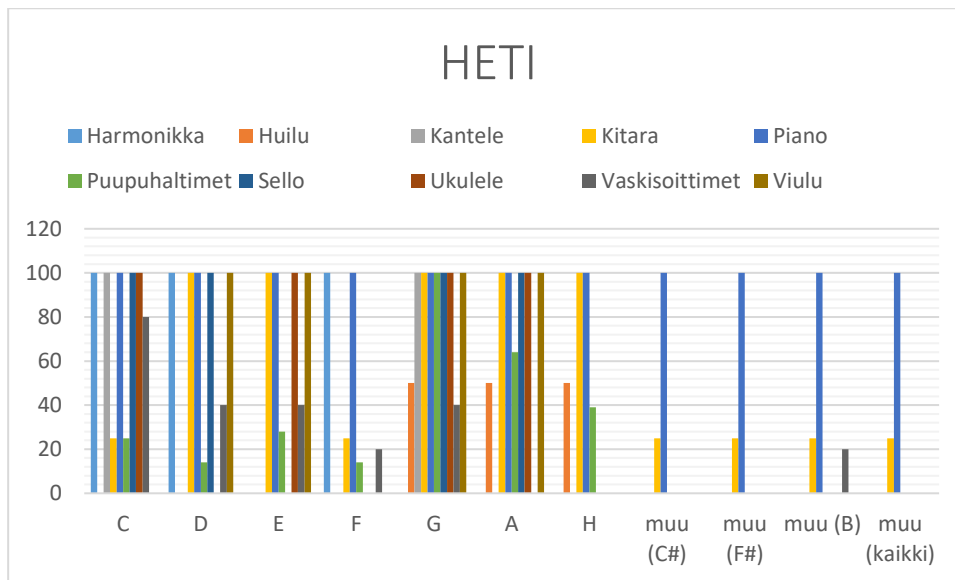
Soitinten alkeisopetuksen kompastuskiviä pidemmällä tähtäimellä voi olla tärkeimmissä asioissa mainittu soittoasento. Mikäli opettaja ei pidä oppilaan soittoasennon rentoudesta ja oikeellisuudesta huolta, tämä voi vaikuttaa sekä soittamisen iloon sekä soiton kehittymiseen. Varsinkin viulu- ja huilupedagogit olivat huolissaan soittoasennon raskaudesta, eli liian pitkiä soittoaikoja ei voi kerrallaan olla. Lisäksi huiluopettajat mainitsivat, että myös liian pitkät puhallukset ovat raskaita. Tämäkin puoltaa vain lyhyitä soittohetkiä kerrallaan. Vaskisoitinten opettajat mainitsivat, että itse soittimet ovat raskaita varsinkin lasten kannateltavaksi, joten tämä saattaa lyhittää hyvän soittoasennon nopeasti, sekä näin ollen viedä ilon soittamisesta. Lähes kaikkien instrumenttien opettajilta, sekä teoriakirjallisuudesta tuli kommentteja, että liian nopea eteneminen on suurin syy soittamisen lopettamiseen. Kun oppilas stressaantuu, ei ehdi hallita perusteita ja yrittää edetä vaillinaisella tekniikalla, kaikki musisoimisen ilo katoaa.

Miten eri instrumentteja voidaan käyttää samanaikaisesti ryhmäopetuksessa?

Kaikkien instrumenttien alkeisopetuksessa tutustutaan ensin soittimeen sekä sen käsittelyyn ja huoltoon. Mikäli ryhmässä on eri soittimia, soittimet voidaan käsitellä yksi kerrallaan, jolloin oppilas saa varsinaisen informaation ja koko ryhmä pääsee tutustumaan soittimeen. Jokaisella soittimella on erilainen soittoasento, joka vaatii opettelua, runsaasti toistoa ja keskittymistä. Soittoasentoa ja käden asentoja soittaessa ei voi opettaa yhdellä kokoontumiskerralla, ja soittoasento vaatii opettajalta jokaisen henkilökohtaista huomioimista jokaisen soittokerran alkaessa.

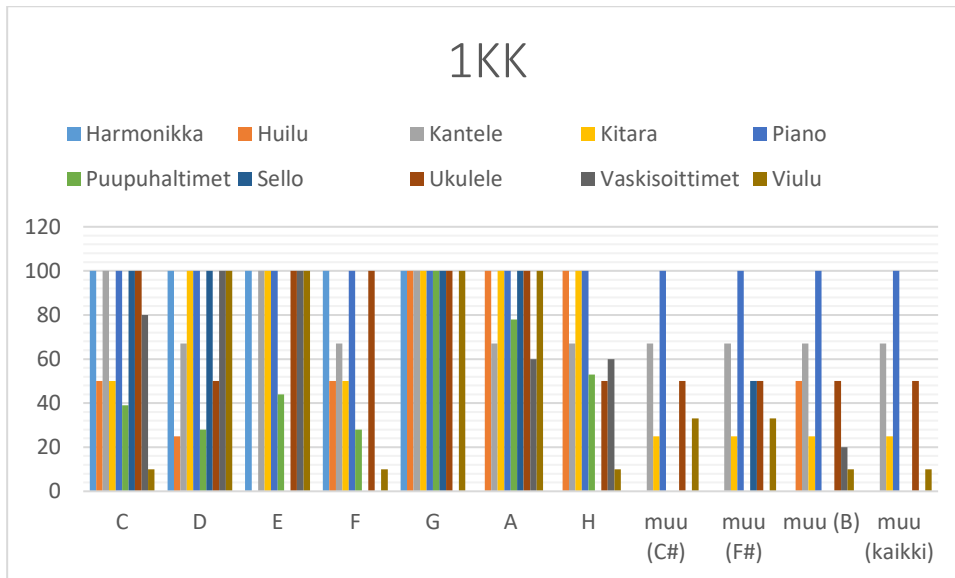
Kyselyssä tuli ilmi eri soitinten vaativan eri asioihin keskittymistä; viulussa vaikeimpia asioita on soittoasennon hallinta, kitarassa ja ukulelessa käsien yhteistoiminta sekä vuoronäppäily, puhallinsoittimissa hengitys ja ansatsi ja niin edelleen. Opettajan tulee tiedostaa mikä soitin vaatii missäkin asiassa eniten apua, jolloin opettaja voi keskittyä oikean oppilaan ohjaamiseen.

Multi-instrumentaalinen alkeisryhmä vaatii opettajalta ammattitaitoa muun muassa monesta soittimesta alkeiden verran, sekä luovuutta miten soittimia voi ”soittaa”, kun hallinnassa ei ole vielä edes perusasioita; rummuttelemalla, sivelemällä, puhaltelulla sekä muita ääniä tuottamalla. Instrumenttiopettajien haastattelut selvensivät, että kaikilla tässä työssä käsitellyillä soittimilla voi tuottaa erilaisia ääniä ja rytmejä ilman varsinaista soittamista. Tämä mahdollistaa jo yhdessä tekemisen, vaikka mitään perusasioita ei olisikaan hallussa. Rytmiiikan harjoitteita voidaan siis tehdä jo ensimmäisestä tunnista saakka. Soittimiin koputtelemalla ja esimerkiksi kieliin paukuttelemalla voidaan tehdä jo useita harjoitteita yhteissoittoa varten. Yhteisessä rytmisissä pysyminen on ryhmäsoiton perusta. Monella soittimella saa kuitenkin ääniä aikaan jo ensimmäiselläkin tunnilla, lähes kaikki pedagogit vastasivat soittamisen ainakin yhdellä sävelellä onnistuvan heti. Suurimmalla osalla soittimista ensimmäisellä tunnilla onnistuva nuotti on g. Vain harmonikka ei sisältänyt g:tä aloitussävelenä. Harmonikalla voi kuitenkin soittaa d-säveltä, jolloin G-duurisointu on mahdollinen soittaa yhdessä ensimmäisestä tunnista alkaen.

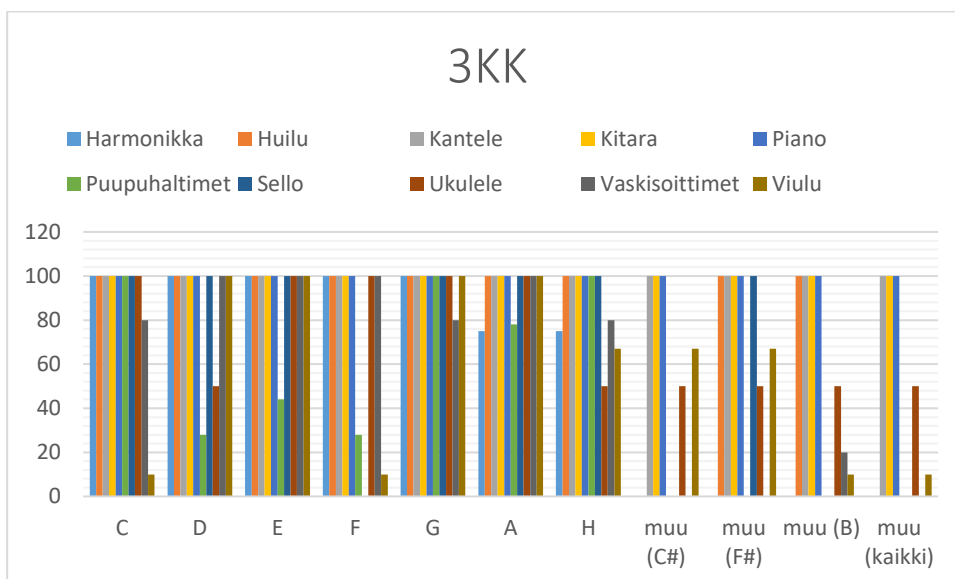
KUVIO 1. Ensimmäisellä tunnilla soitettavat sävelet instrumenttiopettajien kyselyistä kerättyinä.

Kirjallisuutta ja muuta materiaalia soittamisen ryhmäopetuksesta löytyi hyvin niukasti. McPhersonin teoksesta löytyi osa-alueita, jossa käsiteltiin yhteissoittoa, ja suomalainen näppäripedagogiikka käsittelee myös aloittelijoiden yhteissoittoa. Varsinaista vertailua eri soitinten pienryhmäopetuksesta oli kuitenkin mahdotonta toteuttaa materiaalin puutteen vuoksi. Yhteistä kuitenkin kaikessa alkeisryhmäopetuksessa oli se, että siitä saa mielihyvää. Yhdessä soittaminen motivoi soittamaan, ja oppilaat oppivat myös toisiltaan. Kun lapsi itse haluaa soittaa ja vanhemmat häntä kannustavat, niin harjoittelu kotona ei tunnu niin raskaalta. Pienryhmäopetuksessa oppilailla on kuitenkin yhteinen päämäärä, joka antaa motivaatiota ja iloa tekemiseen. Mitä pidemmälle ryhmä soitossaan etenee, sen mielenkiintoisempia lauluja pääsee soittamaan. Jo kuukauden soittoharrastuksen jälkeen yhteisiä soitettavia säveliä löytyy useita. Pieniä yhteisiä melodioita on mahdollista soittaa.

KUVIO 2. Oppilaan yleensä osaamat sävelet kuukauden soittoharrastuksen jälkeen instrumenttiopettajien kyselyistä kerättyinä.

Oppilaat etenevät omaan tahtiinsa, ja joillekin soittamisen ja melodioiden sekä rytmin hahmottaminen on vaikeampaa kuin toisille. Tällöinkin ohjelmistoon voi valita kappaleita, joissa jokainen saa soittaa oman tasonsa mukaan. Kolmen kuukauden jälkeen yhteisiä säveliä on jo paljon, mikäli suurin osa ryhmästä etenee oletusten mukaan. Ohjelmisto-ongelmaa ei enää ole.

KUVIO 3. Instrumenttipedagogien kyselystä kerätyt yleisesti osatut sävelet kolmen kuukauden soittoharrastamisen jälkeen.

Suomalaisista menetelmistä Mauno Järvelän näppäripedagogiikka pyrkii musiikin iloon, ja toimii hyvin samoilla periaatteilla kuin tällainen aloittelijoiden ryhmä, vaikka idea onkin hieman erilainen. Näppäripedagogiikassa opettaja soluttautuu soittamaan mukaan, ja kaikki pääsevät soittamaan omalla tasollaan. Samanlaisella ideologialla tällainenkin ryhmä voisi toimia hienosti. Pääasia ei ole täydellinen soitto vaan hyvä tunnelma, ja onnistumisen tunne. Jos soittaminen mukana tuntuu vaikealta, voi väliaikaisesti vaikkapa soittaa rytmiä koputtelemalla soittimeen, ja musisoida tällä tavoin mukana. Kyseinen pedagogiikka pyrkii pois eriarvoistamisesta taitojen perusteella ja lahjattomuuden tunteen hävittämisestä. Nykyinen musiikkioppilaitos on liiankin tehokas kone Järvelän mukaan, luomaan teknisesti hyviä soittajia nopeasti, mutta tunne ja ilo soittamisesta katoaa helposti.

6.2 Luotettavuuden tarkastelua

Opinnäytetyön etiikkaan ei liity suuria riskitekijöitä; salassapitoa ja lupia ei tarvitse, sillä työ ei käsittele suoraan mitään tiettyä ryhmää tai henkilöä. Ainoat etiikkaan liittyvät asiat ovat instrumenttipedagogien kyselyiden vastaukset, jotka koostettiin instrumenttikohtaisesti, eikä näkyville laitettu suoria vastauksia. Lisäksi kyselyt palautettiin nimettöminä www-kyselyn kautta, joten tietoa keneltä vastaus on alun perinkin, ei ole. Kyselyt hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Jos kysely olisi verkossa avoimena vastattavissa, olisi se ollut luottamusongelma tutkimuksen aineistolle (Kuula 2011, 120). Kysely lähetettiin kuitenkin musiikkiopiston musiikkipedagogeille rehtorien välittämänä, joten tätä ongelmaa ei ole, kun kaikki vastaajat ovat alan ammattilaisia. Jos verkkokysely olisi lähetetty suoraan instrumenttiopettajille henkilökohtaisesti sähköpostiosoitteisiin, olisi sähköpostiosoitteiden hankkimiseen tarvittu lupa (Kuula 2011, 120). Kyselyt lähetettiin saatekirjeen kanssa eri musiikkiopistojen rehtoreille, jotka välittivät kyselyn linkin saatekirjeineen opettajilleen, joten lupaa ei tarvittu. Kysely toteutettiin Google Forms-ohjelmistolla, ja kyselyvastaukset tulivat ilman tunnistetietoja. Avomuuttujana kysyttiin instrumentti, jota vastaaja opettaa. Tämän vuoksi pieni mahdollisuus henkilön jäljittämiseen olisi (Kuula 2011, 84). Tätä tietoa käytettiin opinnäytetyössä kuitenkin vain verkkokyselyjen teemoitteluun, eikä yksittäisiä henkilökohtaisia vastauksia ilmene työssä. Täten vastaajien anonymiteetti säilyy.

Instrumenttiopettajien kyselyyn vastattiin oletettua huonommin. Tämä johti siihen, että lopuksi kysely jouduttiin lähettämään useampiin opistoihin, kuin alkuperäinen ajatus oli. Lopulta kyselyyn vastasi 2–15 opettajaa per instrumentti. Tämä toi vastauksiin todella paljon hajontaa. Olisi ollut parempi, jos vastaajia olisi ollut yhtä monta jokaisesta instrumentista, joko se kaksi tai vaikka 15. Lopputuloksen kannalta en usko sen kuitenkaan vaikuttaneen paljoakaan, sillä tässäkin oli nähtävissä, että myös suurin osallistujajoukko, pianossa 15 vastausta, oli yksimielinen opetuksen etenemisestä. Lisäarvoa useampi vastaaja olisi tuonut instrumentteihin, jossa vastauksia oli vain kaksi, ja nämä opettajat eri mieltä esimerkiksi liikkeelle lähdettävistä sävelistä, tai etenemisnopeudesta. Kyselyllä kuitenkin voitiin todeta, että suurin osa opettajista etenee samaa kaavaa, ja sama kaava näkyy myös tutkimuksessa käsitellyissä soitonoppaissa.

Sekä kyselyssä että instrumenttioppaissa olisi ollut optimaalisinta, jos vastaajia ja oppaita olisi ollut sama määrä joka soittimessa. Jokainen oppilas ja jokainen opettaja on yksilö, jolla on omat henkilökohtaiset tavoitteet, ja tavat oppia ja opettaa. Näin ollen työn tuloksia ei suoraan voi yleistää. Suuntaviivoja tutkimus kuitenkin antaa.

7 Pohdinta

Pääasiallisena tarkoituksena koko työlle oli selvittää, onko multi-instrumentaalinen ryhmä vasta-alkajilla mahdollista toteuttaa. Hypoteesi ja oma kokemus vastasivat tutkimuksen lopputulosta pienillä eroilla. Kun yhdistetään ajatus Mauno Järvelän näppäripedagogiikan yhteismusisoinnin mukaansatempaavuudesta (Järvelä 2014, 40), instrumenttiopettajien vastauksista sekä lapsen kehityksen teoriasta, vastaus on selvä. Ryhmä on mahdollista toteuttaa, mutta se vaatii opettajalta työtä ja intoa. Vaikka tarkastelemieni tutkimusten mukaan 6–8-vuotiaat ovat samalla tasolla aivojen kehityksessä, ja motoriikkakin jo 6-vuotiaalla on tarpeeksi soitinten soittamiseen, on täysin selvää, että poikkeuksiakin on. Musiikin tekemiseen vaikuttaa niin moni asia, että edes saman opettajan kaksi saman ikäistä oppilasta ei etene samaa tahtia. Kaikki tunnit täytyy joka tapauksessa suunnitella oppilasmateriaalin mukaan ryhmälle tai oppilaalle sopiviksi. Jokainen lapsi on yksilö, ja kehittyy omaan tahtiinsa.

Tutkimukseen otettiin mukaan valmiiksi hieman rajattu joukko soittimia. Mukaan otettiin ne soittimet, jotka hypoteettisesti olisivat sopineet ryhmän soittimistoon. Kyselyn aineistosta huomattiin kuitenkin selvästi, että puupuhaltimen opettajista suurin osa vastusti näin aikaista soittamisen aloitusta, jopa vapaassa sanassa kaksi opettajaa painottivat, että alle 8-vuotiaat eivät soita puupuhaltimia. Puupuhaltimet siis kannattaneesi suosiolla jättää pois tällaisesta ryhmästä, lukuun ottamatta nokkahuilua, joka kuuluu muskarisoittimiin sekä poikkihuilua, joka käsiteltiin omana soittimenaan tutkimuksessa. Poikkeuksia oli tässäkin asiassa ja yksi puupuhallinopettajista sanoi, että vaikka hän ei suosittelenut aikaista aloitusta, ottaa silti oppilaikseen 6-vuotiaista vanhemmat, koska halu oppia on tärkein asia soittamisessa.

Moni soiton alkeisopetuskirja sekä instrumenttiopettaja mainitsivat harjoittelun harjoittelemisesta; siihen tarvitsee vanhemman tukea ja oppilaalta omaa intoa soittaa. Yleisesti ottaen monesti soittamisen harrastaminen on yksinäistä; käydään yksityistunneilla ja harjoitellaan yksin kotona. Lasta täytyy ehkä patistella harjoittelemaan. Kun vertaa soitonopiskelua vaikkapa jääkiekkoharrastukseen, on jääkiekko helpompi harrastus koska sen eteen kotona ei tarvitse tehdä mitään, kun harjoituksia on monta kertaa viikossa. Instrumentin soittaminen taas vaatii kotona harjoittelua ja pitkäjänteisyyttä. Tällaisessa multi-instrumentaalisisessa ryhmässä soiton aloittaminen auttaisi lasta saamaan ystäviä harrastuksen parista ennen instrumenttiopintoja ja yksityistunteja.

Ryhmässä olisi mahdollisuus vaihtaa soitinta, mikäli ei kokisi alkuperäistä instrumenttivalintaa omakseen. Oma kiinnostus on ensiarvoisen tärkeää, mainitsi muutamankin kyselyyn vastannut instrumenttiopettaja. Se saattaa pidentää lasten intoa ja pitkäjänteisyyttä juuri tähän harrastukseen. Valtakunnallisessa taiteen perusopetuksen suunnitelmassa mainitaan instrumenttiopintojen kohdalla tavoitteena, että oppilas hallitsee valitsemansa soittimen käytön. Missään ei kuitenkaan auteta oppilasta valitsemaan itselleen mieluisaa soitinta, ja tällainen ryhmä olisi oiva apu siihen. Ahosen (2004, 34) mukaan musiikinopiskelu kehittää muun muassa pitkäjänteisyyttä, kun harjoittelu on aloitettu tarpeeksi varhain, jolloin aivot ovat vielä muovattavissa. Harjoittelun harjoittelemisen tarvitsee tukea myös vanhemmalta, ja siksi tärkeää on muun muassa toiminnan nimi. Vaikka tällainen valmennusryhmä kuuluu varhaisiän

musiikinopetuksen puolelle, ryhmää ei kannattane kutsua varhaisiän musiikinopetusryhmäksi eli valmennusmuskariksi. Muskari-sana mielletään sekä aikuisten että lapsien kesken leikiksi, vaikka sekin on tavoitteellista musiikinopiskelua, leikin varjolla. Muskari sana kannattanee siis jättää pois tällaisesta valmennusryhmästä, jotta ryhmä mielletään enemmän soitonopiskeluksi ja harjoittelun tarpeen saa perusteltua helpommin sekä oppilaalle että vanhemmalle.

Puupuhaltimien jäädessä ulos tutkimuksesta, soittimia jää kuitenkin jäljelle yhdeksän. Vaikka perusasiat ovatkin pitkälti samat, vaatii yhdeksän soittimen tuntemus opettajalta paljon. Yleensä alan ammattiopiskelijoilla on yksi pääsoitin, jonka lisäksi soiteaan pianoa (musiikkipedagogi AMK-tutkinnot ympäri Suomen). Yhdeksän instrumentin alkeiden hallitseminen vaatii opettajalta omakohtaista panostusta. Yleensä jo muutama yksityistunti riittää aivan perusasioihin. Muutama tunti riittää yleensä siksi, koska perusasiat ovat jo hallinnassa alan ammattilaisella, ja hän tuntee jo harjoittelun tärkeyden.

Eri soitinten alkeisopetuksesta löytyy todella paljon erilaista opetusmateriaalia. Nykyään löytyy jopa puhelinsovelluksia, joilla voi opetella soittamaan. Toki aina paras vaihtoehto on osaava opettaja. Puhelinsovellus tai soitto-opas yksinään eivät voi tarkastella oppilaan soittoasentoa soiton aikana, eikä korjata muitakaan soiton aikana tapahtuvia virheitä. Oppaita löytyy lapsille ja aikuisille, löytyy valmiiksi soitettuna cd:n kanssa ja eri metodeilla eteneviä. Varsinkin aikuisten ja lasten opukset lähtivät liikkeelle hiukan eri tavoin, aikuisten pääasiallisesti soinnuista, mikäli soittimella sointuja pystyttiin soittamaan. Tämän huomasi valitsemistani kitaraoppaista; aikuisten Look, listen and learn-opas lähti myös soinnuista etenemään. Pääasiallisesti valitsin lapsille suunnattuja kirjoja työhön, ja niistä huomattiin painotuksen olevan samoissa asioissa alkuvaiheessa. Halusin vielä kyselyllä varmistaa opettaako suurin osa opettajista samoin. Halusin lisäksi myös tietää, löytyykö alusta alkaen yhteisiä nuotteja tai sointuja, joilla ryhmän kanssa päästään heti soittamaan ”oikeita lauluja”. Liitteenä ja tuloksissa olevista taulukoista huomaa, että vaikka eroja opettajien aloituksen välillä on, niin jo kuukauden opetuksen jälkeen kaikki ovat suurin piirtein samoissa sävelissä. G-duurissa pääsee soittamaan heti ensimmäisellä tunnilla yhdessä. Mauno Järvelän näppäri toimii mainiosti heti alusta, opettaja voi soittaa mukana, polkea jalalla tahtia ja laulaa

laulu. Näin saadaan heti ihan oikea kappale aikaan. Mikäli joku ei uskalla soittaa tai saa soittimesta vielä ääntä, voi hän kompata tekemällä rytmiä soittimeensa. Lisäksi pieniä sävelmiä voidaan soittaa orkesterin lailla, opettaja toimii kapellimestarina ja näyttää kenen vuoro on soittaa. Esimerkiksi ”ostetaan makkaraa”-laulu vaatii vain kolme säveltä. Jos ryhmässä on kuusi lasta, niin varmasti löytyy kolme perättäistä säveltä ryhmästä mitä voidaan jo ensimmäisellä kerralla koittaa.

Soitinten rajaaminen onnistui hyvin kyselyiden perusteella. Instrumentin ammattiohjaajat tietävät parhaiten minkä ikäiselle soitin sopii, joten kysymys suositellusta aloitusikästä oli heille helppo vastata ja perustella. Oletetuista soittimista vain yksi soitinryhmä poistui. Kyselyn ja soitto-oppaiden perusteella löytyi jopa yllättävän paljon yhteensopivia säveliä, joita voidaan käyttää ryhmissä, ihan ensimmäisestä tunnista lähtien. Näkisin näppäripedagogiikan kaikista käyttökelpoisimpana olemassa olevana opetusmetodina tällaiseen ryhmään. Pedagogiikasta on olemassa vain yksi kirjoitettu kirja, joten Mauno Järvelän haastattelu olisi ollut sopiva lisä aineistoon. Eri instrumenttien pienryhmäpedagogiikan saralla olisi tilaa tehdä lisätutkimuksia aiheesta; sekä multi-instrumentaalisen että yksittäisten soittimien. Aikuisten ryhmätoiminnasta musiikin saralla oli enemmän täsmällistä tietoa kuin lastenryhmistä. Instrumenttien pienryhmäpedagogiikan osio jäi mielestäni hiukan vajaaksi tutkimuksessa. Instrumenttipedagogeille lähetetyssä kyselyssä olisi voinut tämän valossa olla oma osio, jossa olisi kysely ryhmäsoitosta. Tämä olisi tuonut arvokasta tietoa työhön. Tällöin toisaalta sopivien vastaajien löytyminen olisi ollut haastavampaa. Saattaisi olla vaikeaa löytää joukkoa instrumenttiohjaajia, jolla olisi runsaasti kokemusta ryhmien opettamisesta. Lisäksi olisi vaikeaa päätellä vastaajien luotettavuutta, sillä ei olisi ollut selkeää ryhmää pedagogeja, joille kohdentaa kysely. Varhaisiän musiikinopettajilla taas tieto on pääasiassa muskarisoittimistosta, mikä olisi mennyt hieman ohirajauksen. Kaksi erillistä kyselyä olisi voinut olla ratkaisu, mutta vastaajien kokemuksesta ryhmän ohjaamisesta ei olisi ollut takeita.

Opinnäytetyötä voi suoraan hyödyntää joko juuri tällaisten ryhmien luomisessa ja opettamisessa, tai soveltaen esimerkiksi pienten lasten alkeisorkesterin ohjaamisessa. Työmäärä on valtava, jos haluaa opettaa multi-instrumentaalista alkeisryhmää ilman aiempaa kokemusta. Opettajan täytyy ottaa selvillä soitinten alkeet, ja miten

alkeisopetus kustakin soittimesta etenee; soittoasennot täytyy hallita sekä huomata ryhmässä käsienkin asentojen virheet, tai vaillinaiset puhallustekniikat. Tästä työstä saa nopeasti pääasiat kustakin soittimesta selville. Työtä olisi haluttu laajentaa siten, että kustakin soittimesta olisi tehty esittelyvideot opettajille katsottavaksi esimerkiksi YouTube-kanavalle; videossa olisi käyty läpi soittimen käsittely ja huolto, oikea soittoasento ja käsien asento, muu tärkeä informaatio, äänenmuodostus sekä ensimmäiset käytettävät sävelet, mahdollisesti G-duuriin sopivat, jotka kyselyn pohjalta saatiin ensimmäiseksi yhteiseksi soinnuksi. Videot olisivat olleet hyödyllisiä kaikille, jotka haluavat opettaa opintojen alussa olevaa soittajaa, joka ei soita opettajan omaa pääinstrumenttia. Työstä olisi tullut videoiden kanssa kuitenkin liian laaja ja rajausta täytyi tehdä. Opinnäytetyötä voi soveltaa myös alkeisorkesterin kappaleiden etsimisessä ja sovituksessa. Kerätyistä säveltaulukoista on helppo katsoa kunkin soittimen yleisimmin osatut sävelet ja tehdä sovitustyö niiden pohjalta. Näkisin työn olevan hyödyllinen monelle alan ihmiselle. Aion myös tehdä suunnittelemani videot myöhemmin, sekä mahdollisesti sovitusmateriaalia ryhmään liittyen toivoen, että niistä on apua mahdollisimman monelle opettajalle.

Lähteet

Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittavalle tutkijalle. Uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Helsinki: Finn Lectura.

Alasuutari, P. Laadullinen tutkimus 2.0. 2011. Tampere: Vastapaino.

Anttila, M. & Juvonen, A. 2002. Kohti kolmannen vuosituhaten musiikkikasvatusta. Joensuu University Press.

Bryman, A. 2012. Social research methods. 4th edition. Oxford: Oxford university press.

Etelä-Pohjanmaan musiikkiopisto. 2020. Varhaisiän musiikinopetus.
<https://epmo.fi/musiikkileikkikoulu/>

Härmänmaan musiikkiopisto. Varhaisiän musiikinopetus.
https://www.kauhava.fi/palvelut/opetus_ja_koulutus/musiikkiopisto/varhaisian_musiikkikasvatus

Juuti, P. & Puusa, A. 2020. Laadullisen aineiston analysointi. TEOKSESSA Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menettelyt. Puusa & Juuti. Gaudeamus.

Järvelä, M. 2014. Näppäripedagogiikka. Kansanmusiikki-instituutti.

Kataja, J., Jaakkola, T. & Liukkonen, J. 2011. Ryhmä liikkeelle! Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kuula-opisto. 2019. Varhaisiän musiikinopetus. <https://www.vaasa.fi/asu-ja-ela/vapaa-aika/taiteen-perusopetus/kuula-opisto/0-6-vuotiaille/musiikkileikkikoulu/>

Lapuan musiikkiopisto. 2015. Varhaisiän musiikinopetus.
<https://www.lapua.fi/musiikkiopisto/musiikkileikkikoulu/>

Mansikkamäki, E. 2017. Maaseudun tulevaisuus. Ihmiset ja kulttuuri. Näppärihuuma levisi koko maahan – ”Orkesteri joka kylälle!”. Viitattu 5.2.2017.
<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/ihmiset-kulttuuri/n%C3%A4pp%C3%A4rihuuma-levisi-koko-maahan-orkesteri-joka-kyl%C3%A4lle-1.177868>

McPherson, G. 2016. A child as musician: a handbook of musical development. 2 p. Oxford University Press.

Niemistö, R. 2002. Ryhmän luovuus ja kehitysheidot. Helsinki: Palmenia.

Numminen, P. 1997. Kuperkeikka. Varhaiskasvatuksen liikunnan didaktiikkaan. Helsinki: Lasten Keskus.

Pohjannoro, U. 2010. Soitonopiskelua joustavasti ja yhteisöllisesti. Musiikkioppilaitosten kehitysnäkymiä rehtoreiden arvioimana. Sibelius-Akatemia, Toive-hanke, osaraportti 6.

Puusa, A. 2020. Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. TEOKSESSA Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Puusa & Juuti. Helsinki: Gaudeamus.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Johdanto. TEOKSESSA Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Puusa & Juuti. Helsinki: Gaudeamus.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Organisaatiokulttuurinäkökulma esimerkkinä laadullisen tutkimuksen yleistymisestä. TEOKSESSA Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Puusa & Juuti. Helsinki: Gaudeamus.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen olemus. TEOKSESSA Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Puusa & Juuti. Helsinki: Gaudeamus.

Pönkkö, A. & Sääkslahti, A. 2017. Liikkuva lapsi. TEOKSESSA Varhaiskasvatuksen käsikirja. Hujala&Turja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ruokonen, I. 2017. Lapsen musiikillinen maailma. TEOKSESSA Varhaiskasvatuksen käsikirja. Hujala&Turja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ståhlberg, E. 2019. Pienryhmäohjaajan opas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelma
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186919_taideen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Opinnäytetyössä käytetyt soitto-oppaat:

- Ahvenainen, V. 1987. Uusi harmonikkakoulu. Helsinki: Fazer musiikki.
- Axelsson, L. & Enberg, J. 1992. Klarinetten och jag. Stockholm: Notfabriken.
- Botma, Tijmen & Kastelein, Jaap. 2001. Look, listen & learn part 1, method for trumpet/cornet. Heerenveen: De haske publications.
- Eskelinen, K., Pesonen, M. & Särkimäki, E. 2004. Vivo klarinetti. Helsinki: Otava.
- Harrison, D. 2017. Akustinen kitara alusta alkaen. London: Wise Publications.
- Jääskeläinen, K. & Kantala, J. 2003. Vivo piano. Helsinki: Otava.
- Kelopuro, S. 1993. Harmonikkasirkus. Ikaalinen: Suomen harmonikkainstituutti.
- Lannes-Tukiainen, S., Kiiski, L. & Manninen, T. Viuluni soi, viulukoulu 1. 2003. Helsinki: WSOY.
- Marttila, S. 2017. Muksulele: ukulelen alkeita muksuille. Häme: MusaSoppi.
- Mäkilä, M. & Talvitie, H. 2004. Vivo huilu. Helsinki: Otava.
- Patana, H. 2005. Merri Monsterin hirmuinen käyrätorvikoulu. Lohja: Uncle Bop.
- Piispanen, U., Pitkänen, S. & Sapanen, S. 2005. Vivo kantele. Helsinki: Otava.
- Pitkänen, A. 2016. Huiluntaikaa. Nastola: Huilukoulu Ainokaisa Pitkänen.
- Salo, H. & Silvennoinen, A. 2004. Vivo sello. Helsinki: Otava.
- Suzuki Cello School, cello part volume 1. 1980. Tokyo: Zen-on Music Company.
- Takahashi, T. 1971. Suzuki Flute School, flute part volume 1. Summy-Birchard Inc.
- Tharmaratnam, F. & Wilkus, A. 2005. Vivo kitara. Helsinki: Otava.
- Usma, A. 2006. Viululoruja. Helsinki: F-Kustannus.

Liitteet

Liite 1. Verkkokysely instrumenttipedagogeille

Kysely instrumenttiopettajalle 6–8-vuotiaan vasta-alkajan soitonopetuksesta

Vastaa vapaamuotoisesti kysymyksiin. Vastaa vain yhden soittimen opetukseen liittyen. Mikäli sinulla on useampi opetettava soitin, täytähän niistä omat lomakkeet. Kiitos vaivannäöstä!

1. Opetettava instrumentti?
2. Minkäikäisenä instrumenttiopetus kannattaa aikaisintaan aloittaa kokemuksesi mukaan? Mitä ikää suosittelisit? Miksi?
3. Mitkä ovat tärkeimmät asiat opettaa ensimmäisillä tunneilla? Mitkä asiat ovat välttämättömiä oppia heti, jotta soitinta voi oppia soittamaan oikein?
4. Mitkä ovat ensimmäiset sävelet/soinnut, joita instrumentilla voidaan tuottaa jo ensimmäisellä tunnilla?
5. Saako soittimesta muita ääniä kuin säveliä? Mitä ja miten?
6. Mitkä ovat opettajan suurimmat virheet ja ongelmat instrumentin alkeisopetuksen kanssa? Mitkä ovat vaikeimpia asioita aloittelijoille?
7. Onko instrumentilla mahdollista muodostaa erilaisia rytmisiä kuvioita jo ensimmäisellä tunnilla, yhdellä sävelellä? Esim. "titi taa" tai "taa taa taa-aa".
8. Mitkä sävelet tai soinnut useimmat 6-8 -vuotiaat alkeisoppilaat osaavat soittaa ensimmäisen kuukauden opintojen jälkeen? Luettele kaikki.
9. Mitkä sävelet tai soinnut useimmat 6-8 -vuotiaat alkeisoppilaat osaavat soittaa kolmen kuukauden opintojen jälkeen? Luettele kaikki.
10. Vapaa sana.

Liite 2. Tulokset verkkokyselystä: instrumenttikohtainen sävelten oppiminen

